

Miinukka Tuominen

”NAINEN! PUNATUKKAINEN, ÄKÄINEN, LIBERAALI, KANSANOMAINEN NAINEN!”
Presidentti Tarja Halosen sukupuolen representaatiot suomalaisessa mediassa vuonna 2000- 2012

Pro gradu -tutkielma

Politiikkatieteet/ Kansainväliset suhteet

2015

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: "NAINEN! PUNATUKKAINEN, ÄKÄINEN, LIBERAALI, KANSANOMAINEN NAINEN!"

Presidentti Tarja Halosen sukupuolen representaatiot suomalaisessa mediassa vuosina 2000-2012

Tekijä: Miinukka Tuominen

Koulutusohjelma/oppiaine: Poliittikatieteet/ Kansainväliset suhteet

Työn laji: Pro gradu -työ_x_ Sivulaudaturtyö__ Lisensiaatintyö__

Sivumäärä:66

Vuosi: 2015

Tiivistelmä:

Tässä tutkimuksessa tutkin Suomen ensimmäisen naispresidentin, Tarja Halosen, sukupuolesta mediassa luotua kuvaa. Selvitän pro gradussani, millaisia representaatioita Helsingin Sanomat ja Iltä-Sanomat Tarja Halosesta tuottivat ja millaista sukupuolikuvaa he samalla hänestä loivat. Käytän aineistona Halosen koko presidenttiaikaa eli 1.3.2000-1.3.2012. Hyödynnän tutkimuksessani feminististä mediatutkimusta, jonka taustalla puolestaan vaikuttaa sosiaalisen konstruktionismin teoria. Tämän teorian mukaan sukupuoli on jatkuvasti muuttuva ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa rakentuva. Yhteiskunnassa media on yksi keskeisimmistä instituutioista, jotka luovat kuvaa sukupuolesta. Media on ollut vahvassa asemassa ennen Halosen valitsemista presidentiksi ja luonnollisesti myös koko presidenttiyden aikana.

Analyysi osoittaa, että uutisointi Halosesta oli sukupuolittunutta ja häntä representoitiin vahvasti sukupuolensa eli naiseutensa kautta. Varsinkin äitiys -teema oli vahvasti mukana artikkeleissa ja niistä oli pääteltävissä, että Halonen tuki median käyttämää äitiys -diskurssia. Koko analyysin keskeinen ja yhtenäinen teema oli keskustelu pehmeän ja kovan välillä. Varsinkin Halosen luonteesta puhuttaessa pehmeä vastaan kova -diskurssi näkyi parhaiten. Media representoi Halosta yhtäältä pehmeänä ja lempeänä Muumimamma, mutta toisaalta hänestä tuotiin esiin kylmä, kova ja omapäinen presidentti, joka ei halunnut miellyttää muita. Media toi kyllä aktiivisesti esiin myös Halosen halun tuoda pehmeät arvot ulkopoliittikan yhteyteen. Analyysissä tuli esiin myös se, miten media representoi Halosta feministisyyden avulla. Halonen tunnetusti on feministi ja tasa-arvon kannattaja, mutta hänen feministisyyteensä kiinnitettiin huomiota monessa kohtaa. Media ei puhunut tai analysoinut tarjoamaan Halosen vaatevalintoja tai millaisia asusteita hän käyttää, vaan keskittyi ennemminkin puhumaan hänen tyylittömyydestään. Halosen presidenttiyden aikana eli 12 vuoden aikana median kirjoittelu muuttui suvaitsevampaan suuntaan.

Avainsanat: Sosiaalinen konstruktionismi, feministinen mediatutkimus, representaatio, politiikka, presidentti Halonen, sukupuoli

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi_X_

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi_X_

(vain Lappia koskevat)

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUSASETELMA.....	3
2.1 Tutkimusongelma: Tarja Halonen naispresidenttinä	3
2.2 Aineisto	5
2.3 Tutkimuksen rakenne	7
3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT.....	7
3.1 Sosiaalinen konstruktionismi	7
3.1.1 Konstruktionismi ja representaatiot feministisessä tutkimuksessa	8
3.1.2 Biologinen ja sosiaalinen sukupuoli	9
3.1.3 Mitä representaatiolla tarkoitetaan.....	10
3.2 Feministinen mediatutkimus	12
3.2.1 Henkilökohtainen on poliittista.....	14
4 TUTKIMUSMENETELMÄ.....	16
4.1 Diskurssianalyysin lähtökohdat	16
4.2 Merkityssystemit	17
4.3 Diskurssianalyysi mediatutkimuksessa.....	18
4.4 Miten diskurssianalyysi tapahtuu käytännössä	19
5 ANALYYSI.....	21
5.1 Maan äiti	21
5.1.1 Halonen Muumimamma.....	25
5.1.2 Halonen esikuvana	26
5.2 Maanläheinen emäntä	27
5.2.1 Presidentti -instituution uudet tuulet	29
5.3 Lempeä äkäpussi	32
5.3.1 Enkeli vai piru.....	34
5.4 Yksityiselämä ja ulkonäkö	38
5.4.1 Tyyliön naispresidentti.....	39
5.4.2 Kuuluisa käsilaukku	42
5.4.3 Ateisti avoliitossa.....	43
5.4.4 Presidentin harrastukset	46
5.5 Tasa-arvosta ja ulkopolitiikasta	47
5.5.1 Taistelua tasa-arvon puolesta.....	47
5.5.2 Pehmeää ulkopolitiikkaa	50
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	55
LÄHTEET.....	61

1 JOHDANTO

Suomea pidetään tasa-arvon mallimaana. Poliitikassa suomalaiset naiset ovat olleet hyvin edustettuina ja heidän voidaan sanoa olleen jopa edelläkävijöitä, koska maailmanlaajuisesti katsottuna naiset ovat edelleen aliedustettuina politiikan saralla. Suurena merkkipaaluna voidaan pitää sitä, että Suomessa naiset saivat äänioikeuden vuonna 1906, ensimmäisenä Euroopassa ja kolmantena maailmassa. Naisista tuli myös vaalikelpoisia toisena maailmassa. Suomessa nainen on toiminut myös muun muassa eduskunnan puhemiehenä, pääministerinä ja valtionvarainministerinä. Myös puolustusministeri ja ulkoministeri on ollut nainen, vaikka niitä on perinteisesti pidetty miehille sopivina tehtävinä. Voidaankin siis sanoa, että Suomessa naiset ovat päässeet etenemään politiikan kärkipaikoille. Tällä hetkellä kansanedustajista 43 % on naisia.

Suomalaiset naiset pärjäävät hyvin kansainvälisissä vertailuissa, joissa tutkitaan poliittista valtaa. Maailman parlamenteissa naisia on 21,8 %, Euroopan parlamenteissa 37 % ja Suomen eduskunnassa kaudella 2011-2015 naisia on 42 % (yle 12.3.2014; Euroopan parlamentti/Suomen-tiedotustoimisto; Eduskunta) Suomessa talouselämän korkeilla paikoilla on ollut vähemmän naisia kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa. Taloudellisesti naisilla on luokkana Suomessa huonompi asema kuin miehillä, jonka todistaa se, että naisen euro on noin 80 senttiä. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Tilastotietoa palkkaeroista) Naisten huonompi taloudellinen tilanne näkyy politiikassa siten, että vaalikampanjoinnissa naisilla on käytettävissä vähemmän rahaa kuin miehillä. Naiset myös rahoittavat kampanjaansa enemmän omalla rahallaan, kun taas miehet saavat vaalitukea muilta tahoilta. (Kantola 2010, 80-81.)

Länsimaisen poliittisen ajattelun perinteessä politiikan ja naiseuden on tavanomaisesti ajateltu olevan toistensa antiteesejä. Vuosisatojen ajan politiikka, siis julkinen elämä, on määritelty miehiseksi elämänalueeksi. Sen on katsottu sisältävän epärehellisyyttä, korruptiota ja kiristystä, joka ei sovi naisille, koska naiset ovat ”viattomia, rehellisiä ja moraalisesti oikein ajattelevia”. (van Zoonen 2005, 87.) Naisen alue on yksityinen elämä ja tehtävänä pitää huolta kodista ja perheestä sekä tuottaa lisää kansalaisia maailmaan. Jaottelu yksityisen ja julkisen elämän välillä on ollut yksi eniten

käytetyistä perusteluista sille, miksi naisten ei ole soveliasta osallistua politiikkaan. Monet menestyneet naispoliitikot ovatkin olleet perheettömiä yksineläjiä, joiden ei ole tarvinnut keskittyä perheestä huolehtimiseen. (van Zoonen 2005, 88-89.)

Vuonna 2007 nousi kohu siitä, miten Suomessa kokoontuu ”Keskiviikkokerho”, jonka kaikki jäsenet ovat vaikutusvaltaisia miehiä. Salaiseen kerhoon kuuluivat Suomen kärkipoliitikot, sekä liikemaailman johtavat miehet. Naisia tähän vaikutusvaltaiseen kerhoon ei otettu, ei edes pääministeri Anneli Jäätteenmäkeä tai presidentti Tarja Halosta. (Kantola 2010, 78.) Tämä ”keskiviikkokerho” herätti suurta keskustelua siitä, miten edes menestyneitä naispoliitikkoja ei hyväksytä yhteiskunnan eliittiin. ”Keskiviikkokerho” myös osoittaa sen, että vaikka Suomea pidetään tasa-arvon mallimaana, jossa nainen voi olla presidentti, se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että meillä ei olisi sukupuolittuneita valtarakenteita. Kyseisen miesklubin paljastuminen ei tuonut esiin pelkästään sukupuolijakaumaa, vaan myös sen, että kerhon kaikki jäsenet olivat valkoisia miehiä. Mielenkiintoista on, että suomalainen media ei reagoinut kerhon paljastumiseen mitenkään, vaan hyväksyi tilanteen hiljaisesti. (Kantola 2010, 78-79.)

Tässä tutkimuksessa tutkin Suomen ensimmäisen naispresidentin, Tarja Halosen, sukupuolesta mediassa luotua kuvaa. Tarkoitukseni on hahmotella Halosen kohtelun kautta suomalaisen poliittisen elämän rakenteiden sukupuolittuneisuutta; toisin sanoen niitä naiseuden ja mieheyden diskursseja, joita Halosta käsittelevässä puheessa tuotetaan. Hyödynnän tutkimuksessani feminististä mediatutkimusta, jonka taustalla puolestaan vaikuttaa sosiaalisen konstruktionismin teoria. Tämän teorian mukaan sukupuoli on jatkuvasti muuttuva ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa rakentuva. Yhteiskunnassa media on yksi keskeisimmistä instituutioista, jotka luovat kuvaa sukupuolesta. Median kautta käsitys sukupuolesta välittyy myös kansalaisille. Media on ollut vahvassa asemassa ennen Halosen valitsemista presidentiksi ja luonnollisesti myös koko presidenttiyden aikana.

Olen ollut melkein kolme vuotta töissä eduskunnassa ja olen koko tämän ajan kuunnellut naispoliitikkojen keskustelua siitä, miten eri tavalla media puhuu naispoliitikoista kuin miespoliitikoista. Keskustelua käydään tiiviisti myös politiikan sisällä vallitsevista sukupuolirakenteista, josta esimerkkinä voidaan pitää puolueen puheenjohtajien sukupuolijakaumaa. Tällä hetkellä kahdeksan suurimman puolueen puheen-

johtajista yksi on nainen, joka on herättänyt suurta keskustelua myös naispoliitikkojen keskuudessa. Varsinkin vaalien alla naispoliitikot pohtivat, miten he saisivat palstatilaa mediassa niin, että heidät esitettäisiin vakavasti otettavina poliitikkoina, eikä vain äiteinä ja naisina. Moni naispoliitikoista ei halua viihdejulkisuutta, sillä he haluavat median mieluummin uutisoivan poliittisista saavutuksista kuin vaatevalinnoista tai lapsista. Halusin tehdä pro graduni naispoliitikkojen representaatiosta osin sen takia, että olen seurannut keskustelua aiheesta läheltä ja huomannut, kuinka iso ja merkittävä asia median uutisointi on naispoliitikoille. Päädyin tekemään pro graduni Tarja Halosesta, koska mielestäni on tärkeää tutkia, millaisia representaatioita valta-
median edustajat ovat luoneet ensimmäisestä naispresidentistä. Tämä on mielenkiintoista myös siksi, että ulko- ja puolustuspolitiikan on perinteisesti ajateltu kuuluvan miesten vastuulle, mutta presidenttinä Halonen oli naisena vastuussa kummastakin sektorista. Tarja Halonen oli Suomen ensimmäinen naisulkoministeri ja naispresidentti, joten näin ollen hän on toiminut tässä asiassa niin sanotusti lasikaton rikkojana.

2 TUTKIMUSASETELMA

2.1 Tutkimusongelma: Tarja Halonen naispresidenttinä

Suomessa tehtiin poliittista historiaa vuoden 1994 presidentinvaaleissa, kun peräti kaksi naista, Eeva Kuuskoski ja Elisabeth Rehn asettuivat ehdolle. Naisten asettuminen presidenttiehdokkaiksi oli seurausta siitä, että naisliike ja tasa-arvopolitiikan edustajat vaativat tasa-arvoista edustusta politiikkaan, jolloin puolueiden oli pakko ottaa tämä vaatimus huomioon ja asettaa naisia ehdolle. Vaalien seurauksena naisehdokkaiden suosio kasvoi: erityisesti monet naiset asettuivat tukemaan naisehdokkaita. (Kuusipalo 2000, 41.) Vuoden 1994 vaalien voi ajatella tasoittaneen tietä muutokselle, joka realisoitui kuusi vuotta myöhemmin.

Vuoden 2000 vaalit olivat historialliset, sillä ehdokkaana oli jopa neljä naista. Heidi Hautalan mukaan naisehdokkaiden suuri määrä merkitsi sitä, että äänestäjät pääsivät näkemään naisehdokkaiden välisiä eroja ja tällöin myös sukupuolen merkitys väheni. (Kuusipalo 2000, 47.) Jaana Kuusipalo on kirjoittanut sukupuolen roolista vuoden 2000 presidentinvaaleissa. Kuusipalon mukaan tiedotusvälineiden uutisointi vaikuttaa paljon äänestäjien käsityksiin ehdokkaista ja sitä kautta luonnollisesti myös ää-

nestyskäyttäytymiseen. (Kuusipalo 2000, 41.) Hänen mukaansa nais- ja miesehdokkaat saavat erilaista huomioita mediassa ja tämä pätee myös presidentinvaaleissa. Mies- ja naisehdokkaita kohtaan on erilaisia odotuksia, sillä miesehdokkaiden odotetaan hallitsevan ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja naisehdokkaiden vahvuuden ajatellaan olevan hyvinvointipolitiikka. Tämä stereotyyppinen ajatusmalli, jossa ”pehmeät” ja ”kovat” arvot asetetaan vastakkain, oli keskeisessä asemassa vuoden 2000 presidentinvaaleissa. Kuusipalon mukaan naisehdokkaiden tapa rikkoa näitä oletuksia on painottaa ja keskittyä tuomaan esiin omaa ”miehistä” asiantuntemusta ja osaamista. (Kuusipalo 2000, 42.)

Yksi tapa, millä naisehdokkaiden mahdollisuuksiin vaikutetaan, on niin sanottu viihdejulkisuus, joka keskittyy käsittelemään naisehdokkaiden yksityiselämää ja ulkonäköä. Yksi keskeisimmistä asioista, joita käsitellään naisehdokkaista puhuttaessa, on hänen edustuksellisuutensa. Tämä viestittää sitä, että naisen rooli valtionpäämiehenä on enemmänkin edustusrouvamainen. Mielenkiintoista on, että Halosen tullessa presidentiksi presidentin valtaoikeuksia oli kavennettu, joka tarkoitti sitä, että presidentin roolista tulikin edustuksellisempi kuin mitä se oli ollut ennen perustuslakimuutosta. (Kuusipalo 2000, 54.) Kuusipalon mukaan Halonen ei kuitenkaan joutunut viihdejulkisuuden kohteeksi, koska hänen ajateltiin olevan enemmän miesmäinen toimija. Halonen esiteltiin lehdistössä ulkopoliittikan osaajana ja lisäksi Halosen tyylikkyydestä tai sen puutteesta ei puhuttu yhtä paljon kuin muiden naisehdokkaiden. (Kuusipalo 2000, 54-55.) Vaikka ehdokkuuden aikana Halonen ei saanut suurta tilaa viihdejulkisuuden puolelta, eikä esimerkiksi hänen ulkonäkönsä ja tyylikkyyteensä puututtu, tulen analyysiosuudessa kertomaan siitä, miten media presidenttiyden aikana kiinnitti huomiota. näihin asioihin.

Vuoden 2000 presidenttivaalien yhteydessä tehtiin paljon kyselyitä sukupuoleen liittyen. Koska moni naisäänestäjä puoluekannasta riippumatta oli siirtynyt tukemaan Halosta, alettiin tutkia enemmän sukupuolen merkitystä vaaleissa. Tämän takia sukupuoli kiinnosti mediaa myös vuoden 2006 vaaleissa. Ilta-Sanomien tutkimus antoi olettaa, että sukupuolella ei tulisi olemaan suurta roolia vuoden 2006 vaaleissa. Ilta-lehti kuitenkin väitti naiseudesta olevan hyötyä Haloselle. Vuoden 2006 vaaleihin Halonen lähti teemalla ”koko kansan presidentti”. Hän jatkoi samoilla teemoilla kuin vuoden 2000 vaaliessa eli puolustamalla ihmisoikeuksia ja hyvinvointivaltiota. Kam-

panja tuomittiin liian neutraaliksi ja turvalliseksi, eikä siinä otettu riskejä. Myös Halosen kampanjan sininen väri tuomittiin, koska ihmiset kokivat, että sillä yritetään peitellä Halosen taustaa. (Pitkänen 2006, 199–202.)

Tässä tutkielmassa kysyn: *Millaisia representaatioita Tarja Halosen naiseudesta on tuotettu?* Selvitän pro gradussani, millaisia representaatioita Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat Tarja Halosesta tuottivat ja millaista sukupuolikuvaa he samalla hänestä loivat.

2.2 Aineisto

Tutkimukseni aineistona käytän Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa julkaistuja artikkeleja. Tarja Halosta on paljon käsitelty myös aikakauslehtien sivuilla, mutta halusin ottaa tutkimukseni kohteeksi juuri sanomalehtien tuottamat tekstit. Koen, että Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat edustavat valtamediaa ja niitä lukevat kaikenlaiset ihmiset ympäri Suomen, eikä niiden kirjoittelua ole rajattu tietylle lukijakunnalle kuten esimerkiksi naistenlehdissä. Tämän takia koen, että kyseiset lehdet muodostavat Halosesta yleisempää diskurssia kuin naistenlehdet, jotka tekevät artikkeleita juuri naisille. Lisäksi asiajournalismissa on suhtauduttu varovaisemmin poliitikkojen yksityiselämän käsittelyyn, joten tämänkin takia on mielenkiintoista tarkastella, millaisia representaatioita sanomalehdet tuottavat. Media ja sanomalehdet ovat tulleet viihteellisemmiksi, joka on näkynyt siinä, että poliitikkojen persoona ja yksityiselämä ovat tulleet esiin myös Helsingin Sanomien sivuilla. (Pernaa, Pitkänen & Railo 2006, 275–277.)

Halusin ottaa aineistokseni Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat, koska kumpaakin luetaan ympäri Suomen ja näin ollen ne toimivat mielestäni keskustelunherättäjinä. Keskustelunherättäjinä niillä on myös valta määrittää, mistä puhutaan ja miten. Samalla näillä lehdillä on iso valta sukupuolen määrittäjinä ja sukupuolen tuottajina. Kansallisen mediatutkimuksen mukaan vuonna 2014 Helsingin Sanomien kokonaistavoittavuus oli 2 042 000 ja painettujen lehtien lukijamäärä oli 742 000. Vastaavasti Ilta-Sanomien kokonaistavoittavuus oli 2 450 000 ja painettujen lehtien lukijamäärä oli 548 000. (IS 2.4.2015 Kristiina Tolvanen)

Käytän aineistona Halosen koko presidenttiaikaa eli 1.3.2000-1.3.2012. Keräsin aineistoni Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien internetsivuilta löytyvän arkiston avulla. Helsingin Sanomien internetsivuilta löytyvät lehdissä ja heidän nettisivuillaan julkaistut artikkelit. Ilta-Sanomien internetsivujen arkistosta löytyvät kaikki Ilta-Sanomien internetsivuilla julkaistut artikkelit ja myös osa paperilehdissä julkaistuista artikkeleista. Ilta-Sanomien arkiston työntekijän mukaan suurin osa Ilta-Sanomien paperiversion artikkeleista lisätään myös heidän internetsivuilleen.

Helsingin Sanomien arkistosta löytyi 5088 artikkelia ja Ilta-Sanomien arkistosta 1521, joten päätin tehdä hakuja eri yhdistelmillä saadakseni kohtuullisen määrän analysoitavia artikkeleja. Päätin tehdä hakuja sanoilla, joita käytetään aktiivisesti feministisessä mediatutkimuksessa ja representaatiosta puhuttaessa. Hakusanoiksi valikoituivat feministisessä mediatutkimuksessa keskeiset käsitteet nainen, äitiys, sukupuoli ja tasa-arvo. (mm. Gill 2007.) Näin ollen tein hakuja kyseisillä sanoilla, jotta saisin supistettua aineiston määrää. Halusin siis tehdä hakuja sanoilla, jotka ovat nousseet teoriastani esiin ja jotka ovat olleet feministisen mediatutkimuksen keskeisiä termejä. Halusin valita hakusanat feministisen mediatutkimuksen avulla, etteivät omat odotukseni tai ajatukseni vaikuttaisi hakusanoihin. Hakusanat olivat todella onnistuneet ja sain niiden avulla hyvin rajattua artikkelien määrää ja lisäksi tutkimuksen tekeminen onnistui hyvin saamieni artikkelien avulla.

Politiikan journalismin tila Suomessa -kirjan mukaan päivälehtien (Helsingin Sanomat) politiikan uutisointi poikkeaa suuresti television vastaavasta uutisoinnista. (Berg, Niemi, Pernaa, Pitkänen & Railo 2009). Päivälehdet keskittyvät politiikan saralla uutisoimaan meneillään olevista vaaleista, joka osoittautui todeksi juuri vuoden 2008 kuntavaalien aikana. Päivälehtien toiseksi tärkein aiheryhmä on poliittisen järjestelmän ja poliitikkojen toimintatapoja käsittelevät uutiset. Kolmannella sijalla on uutisointi Suomen taloudellisesta tilanteesta. Television ja päivälehtien politiikasta uutisoinnin isoin ero on, että päivälehdet seuraavat tarkemmin puoluejärjestelmän toimintaa. Toinen merkittävä ero on talouspolitiikan vähäinen uutisointi päivälehtien sivuilla. (Berg, Niemi, Pernaa, Pitkänen & Railo 2009, 44-46.)

Iltapäivälehdet (Ilta-Sanomat) keskittyvät uutisoimaan poliittisesta järjestelmästä ja poliitikkojen toimintatavoista niin paljon, että 40,3 % iltapäivälehtien poliittisista uutisista käsittelee juuri poliittista järjestelmää ja poliitikkojen toimintatapoja. Iltapäivälehdet kirjoittavat paljon politiikasta siten, että poliitikkoja käsitellään henkilöjulkisuuden kautta. Henkilöjulkisuudella tarkoitetaan sitä, että uutinen keskittyy poliitikon persoonaan ja hänen toimintaan. Iltapäivälehtien politiikkaa käsittelevistä kirjoituksista jopa viidennes koskee juuri henkilöjulkisuutta. (Berg, Niemi, Pernaa, Pitkänen & Railo 2009, 48.) Iltapäivälehdet uutisoivat paljon myös sellaisista aiheista, jotka eivät ole olleet politiikan uutisoinnin keskiössä kuten esimerkiksi poliitikkojen yksityiselämää koskeva uutisointi. Iltapäivälehdet ovatkin toimineet politiikan uutisoinnin rajanrikkoina, koska ne ovat haastaneet kulloinkin hallitsevassa asemassa olevia käsityksiä siitä, mikä on tärkeää ja mistä on syytä uutisoida. Näillä lehdistä ei ole myöskään painetta, että he käsittelevät sopimattomia aiheita, jotka eivät perinteisesti kuulu politiikan uutisoinnin saralle. Tämän ennakkoluulottoman uutisoinnin myötä iltapäivälehdet ovat nousseet tärkeiksi kansalaisten keskustelun herättäjiksi. (Berg, Niemi, Pernaa, Pitkänen & Railo 2009, 51.)

2.3 Tutkimuksen rakenne

Olen jakanut tutkimukseni kuuteen eri lukuun. Seuraavaksi luvussa kolme tulen kertomaan tutkimukseni teoreettisista lähtökohdista, jotka ovat feministinen mediatutkimus ja sen taustalla vaikuttava sosiaalisen konstruktionismin teoria. Luvussa neljä tulen kertomaan tutkimusmenetelmästäni, joka on diskurssianalyysi. Tämän jälkeen luvussa viisi aloitan analyysini. Analyysin olen jakanut viiteen eri päälukuun, joissa teemana ovat: äitiys, maanläheisyys, persoona, yksityiselämä/ulkonäkö sekä tasa-arvo ja ulkopoliittikka. Viimeisessä luvussa käyn läpi analyysin keskeiset tulokset.

3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Sosiaalinen konstruktionismi

Käsitettä sosiaalinen konstruktionismi on käytetty yhteiskuntatieteissä 1960-luvulta lähtien. Konstruktiivisen tutkimuksen tarkoituksena on ollut tuoda esiin sosiaalisen todellisuuden luonnetta ja niitä prosesseja, joiden avulla todellisuus rakentuu ja saa merkityksiä. Konstruktiivisen tutkimuksen kirjo on todella laaja, mutta yhtenä yhteisenä nimittäjänä voidaan pitää kriittistä suhtautumista itsestäänselvyyksistä ja objektiiv-

visia totuuksia kohtaan. (Gubrium & Holstein 2008, 3-4.) Voidaankin siis ajatella, että konstruktivisen tutkimuksen tarkoituksena on kyseenalaistaa pysyviä ja universaaleja muuttumattomina pidettyjä käsityksiä asioista. Todellisuus ei ole muuttumattonta, vaan se rakentuu sosiaalisessa ja kielellisessä vuorovaikutuksessa. (Foster & Bochner 2008.)

Kieli on keskeisessä osassa sosiaalisessa konstruktionismissa ja kielen ajatellaankin rakentavan todellisuutta. Joukkoviestintävälineet ovat kielellisesti keskeisessä asemassa rakentamassa yhteiskunnan todellisuutta. Televisio, lehdet ja radio tuottavat jatkuvasti uutta uutisvirtaa, jonka avulla vahvistetaan tai kyseenalaistetaan vallitsevaa järjestystä. (Halonen 1999, 36–37.)

Oma pro -graduni on makrotason konstruktivinen tutkimus. Mikrotason tutkimus tutkii, miten todellisuus rakentuu kasvokkain tapahtuvissa tilanteissa tai muissa vastaavanlaisissa vuorovaikutustilanteissa. Mikrotason tutkimus perustuu enemmänkin puheeseen ja vuorovaikutukseen, kun taas makrotason tutkimuksessa tutkitaan kollektiivisia representaatioita. Makrotason tutkimusta on paljon käytetty juuri median tuottamien diskurssien tutkimiseen. (Gubrium & Holstein 2008, 6–7.)

3.1.1 Konstruktionismi ja representaatiot feministisessä tutkimuksessa

Feministisen konstruktionismin tarkoituksena on kritisoida essentialistista näkemystä sukupuolesta. Feministisen konstruktionismin sukupuolikäsityksen ajatuksena on, että ”biologista sukupuolta rakennetaan, tuotetaan uudelleen ja muutetaan sosiaalisissa käytännöissä.” Konstruktionismin mukaan sukupuoli on määrittelyn ja kategorisoinnin tuote. Määrittelyn kautta sukupuolien välille syntyy hierarkkinen suhde. Tätä määrittelyä naisen ja miehen välillä tulisi välttää, koska niiden olemassaoloa ei usein kyseenalaisteta yhteiskunnassa. (Puustinen, Ruoho & Mäkelä 2006, 19.) Joel Best tunnetaan yhtenä sosiaalisen konstruktionismin kriitikoista. Joidenkin arvioiden mukaan moderni tiede on yhtä kuin sosiaalinen konstruktionismi, jonka perusteella tieteessä ei ole enää olemassa faktoja vaan erilaisia tulkintoja. Suurena riskinä on myös pidetty sitä, että elämän kamalat asiat voidaan kieltää väittämällä niiden olevan vain sosiaalista konstruktiota. (Best 2008, 54–56.)

Judith Butler on yksi feministisen konstruktionismin keskeisimmistä teoreetikoista. Hänen mukaansa sukupuoli ei ole alkuperää, joten sukupuoli ei ole olemista, vaan ennemminkin tekemistä. Butlerilaisessa näkökulmassa halutaan ottaa huomioon, että maailmassa on useita erilaisia sukupuolia ja seksuaalisuuksia. Tämän seurauksena on alettu tutkimaan myös saman sukupuolen sisäisiä eroja. (Puustinen, Ruoho & Mäkelä 2006, 19–20.) Hänen mukaansa ”sukupuoli tulisi nähdä tekoina ja esityksinä, joita toistetaan erilaisissa kulttuurisissa ja yhteiskunnallisissa valtasuhteissa ja käytännöissä, kuten mediassa.” Butler kritisoi sukupuolittuneita taustaoletuksia, joiden mukaan esimerkiksi naistoimittajat kirjoittavat vain naisellisia artikkeleita ja miestoimittajat kirjoittavat politiikasta. Hän siis kritisoi olettamusta, että biologisesta sukupuolesta seuraa myös sosiaalinen sukupuoli. (Puustinen, Ruoho & Mäkelä 2006, 20.) Yhtenä feministisen tutkimuksen ongelmista voidaan pitää sitä, että kun tutkimme sukupuolta ja sukupuolen rooleja, tulemme samanaikaisesti rakentaneeksi sukupuolittuneita sektoreita. Tähän epäkohtaan ja ongelmaan Butler on halunnut ottaa kantaa teoriallaan. (Ojajärvi 2004, 258-259.)

3.1.2 Biologinen ja sosiaalinen sukupuoli

Butlerin mukaan erottelulla biologisen ja sosiaalisen sukupuolen välillä oli tarkoitus kyseenalaistaa ajatus siitä, että on olemassa vain biologinen sukupuoli. Erottelu tukee olettamusta, että sosiaalinen sukupuoli on kulttuurisesti rakennettu ja biologinen sukupuoli on muuttumaton, koska yksinkertaisesti suurin osa ihmisistä syntyy joko naiseksi tai mieheksi. Näin ollen voidaan myös todeta, että sosiaalinen sukupuoli ei ole samalla tavalla muuttumaton kuin biologinen sukupuoli. (Butler 2006, 54.) Butlerin mielestä biologinen sukupuoli ei ole yhteydessä sosiaalisen sukupuoleen, koska biologinen sukupuoli vain imee ja omaksuu kulttuurisia merkityksiä, joiden avulla sosiaalinen sukupuoli rakentuu. Hänen mukaansa biologinen sukupuoli ei ole pelkästään kaksijakoinen eli että maailmassa tuotetaan vain miehiä ja naisia. Vaikkakin fyysisiltä ominaisuuksiltaan on periaatteessa olemassa vain miehen ja naisen ruumiit, ei voida kuitenkaan olettaa, että sosiaalisia sukupuolia olisi myös vain kaksi. Yleisesti ottaen uskotaan siihen, että sosiaalinen sukupuoli heijastaa biologista sukupuolta. Kun sosiaalista sukupuolta tutkitaan biologisesta sukupuolesta irrallaan olevana asiana, muodostuu ”vapaasti kelluva keinotekoinen tuote”. Tämä tarkoittaa sitä, että nainen ja feminiininen voivat tarkoittaa yhtä hyvin miespuolista kuin naispuolista kehoa. (Butler 2006, 54-55.) Butlerin mukaan sukupuoli ja seksuaalisuus rakentuvat

silloin, kun niitä on toistettu paljon. Toiston avulla sukupuoli ja seksuaalisuus määritellään tietyllä tavalla, mutta silloin myös huomataan, että identiteetti ei ole ihmisen keskeinen ja tärkein asia. (Ojajärvi 2004, 261.)

Butlerin mukaan meidän pitäisi myös pohtia, mitä on biologinen sukupuoli. Onko se anatominen, hormonaalinen vai kromosominen? Butler myös pohtii, että jos biologisen sukupuolen muuttumattomuus kyseenalaistetaan, voiko olla, että biologinen sukupuoli on yhtä lailla kulttuurisesti rakennettu kuin sosiaalinen sukupuoli. Jos biologinen sukupuoli on aina sosiaalinen sukupuoli, näiden kahden sukupuolen väliset erot häviävät. (Butler 2006, 55.) Puhuttaessa sosiaalisesta sukupuolesta, joka rakentuu kulttuurisesti, tulee meidän kysyä, miten tämä rakentaminen tapahtuu. Butler kysyykin missä ja miten sosiaalinen sukupuoli rakennetaan ja miten rakentaminen tulisi määritellä. Jotkut ovat sitä mieltä, että sosiaalisen sukupuolen ominaisuudet muotoutuvat kehoihin, joiden kautta ”todellinen sukupuoli” tulee esiin. (Butler 2006, 57.)

3.1.3 Mitä representaatiolla tarkoitetaan

Tutkimuksessani merkittävä käsite on representaation käsite. Susanna Paasonen on kuvaillut, että englanninkielinen sana ”representation” tarkoittaa uudelleen esittämistä, edustavuutta ja tuotettavuutta. Tuotettavuudella Paasonen tarkoittaa sitä, että representaatioiden avulla uudestaan muotoillaan esimerkiksi yhteiskunnan rakenteita ja ajatusmalleja. (Paasonen 2010, 40–41.) Virginia Sapiroon mukaan naispolitiikoita usein representoidaan sellaisilla asioilla ja termeillä, jotka kuuluvat yksityisen elämän piiriin. Tällaisia ovat lasten ja perheen asiat sekä sosiaalipolitiikka. Monia naisia varmasti kiinnostaa sosiaalipolitiikka ja tasa-arvo, mutta ongelma on se, että ne liitetään kaikkiin naisiin. (Sapiro 1998, 164-165.) Sapiroon mielestä politiikassa harvat naisehdokkaat ajattelevat niin, että he ajaisivat työssään pelkästään sellaisia asioita, joita pidetään tyypillisinä naisille. Naisehdokkaat eivät myöskään mielellään halua kampanjoida pelkästään pehmeillä arvoilla, koska silloin heidät saatettaisiin representoida julkisuudessa ja mediassa niin, että heidän osaamisensa on hyvin kapeaa. (Sapiro 1998, 180-181.)

Judith Butlerin mukaan representaatio ja politiikka ovat kiisteltyjä termejä. Representaatio tarkoittaa hänen mielestään sitä, että sen avulla poliittisessa ympäristössä naiset yrittävät saada enemmän näkyvyyttä. Toisaalta representaatio voidaan nähdä myös yksinkertaisesti normaalina kielen toimintona. Feministisessä tutkimuksessa representaatio nähdään kuitenkin naispoliitikkojen näkyvyyden kannalta keskeisenä terminä. Butlerin mielestä on myös tärkeä pohtia kulttuurin merkitystä siihen, representoidaanko naisia väärin tai representoidaanko heitä ollenkaan. (Butler 1998, 273.)

Arkielämässä media on keskeisessä asemassa, koska me käytännössä elämme median ympäröimänä. Median tuottamat representaatiot vaikuttavat vahvasti siihen, miten me näemme ympärillä olevan maailman. Tuottavuuden käsitteellä tarkoitetaan sitä, että representaatiot eivät pelkästään välitä yhteiskunnallisia arvoja, vaan ne myös muodostavat niitä. Yhteiskunnassa televisio, lehdet ja elokuvat tuottavat sukupuolesta representaatioita, joita kansalaiset imevät itseensä ja samalla kuljettavat eteenpäin. (Paasonen 2010, 41.) Se, miten me suhtaudumme eri ihmisiin tai ihmisryhmiin johdetaan siitä, millaisia representaatioita niistä on tuotettu. Esimerkiksi, miten ihmiset näkevät Tarja Halosen, on tulosta siitä, millaisia representaatioita media on hänestä luonut. Representaatioissa voi olla historiallisia jatkuvuuksia, mutta ne myös luonnollisesti muuttuvat ajan myötä. Representaatiot muokkaavat myös käsitystämme siitä, miten hahmotamme yhteiskunnan, jossa elämme. (Paasonen 2010, 45-47.)

Stuart Hallin mielestä me ymmärrämme maailmaa representaatiojärjestelmän avulla. Hänen representaatiojärjestelmänsä tarkoittaa sitä, että me tulkitsemme ja ymmärrämme maailmaa tiettyjen viitekehysten avulla. (Pantti 2004, 244-245.) Representaatiojärjestelmän sisällä asiat saattavat olla ristiriidassa ja jatkuvassa muutoksentiilassa, joten tässä tapauksessa kyse ei ole systemaattisesta järjestelmästä. Näistä järjestelmän muutoksista voidaan ottaa esimerkkinä valtionjohtajat. Historian saatossa on totuttu siihen, että valtionjohtajat ovat miehiä. (Paasonen 2010, 41-42.)

3.2 Feministinen mediatutkimus

”Feministisen viestinnän tutkimuksen tavoitteena on ollut muun muassa tehdä näkyväksi sukupuolten välinen epätasa-arvo median esitys- ja tuotantokäytännöissä sekä kiinnittää huomio tutkimuksen marginaaliin jääneisiin kulttuurituotteisiin ja naisiin niiden katsojina, kokijoina ja lukijoina” (Ojajärvi 2004, 255.)

Feministinen mediatutkimus on tieteenalan alusta lähtien kiinnittänyt erityistä huomiota median eriarvoiseen tapaan uutisoida asioista. Feministisen mediatutkimuksen edustajat ovatkin yrittäneet selvittää, miten naiset saivat enemmän huomiota joukkotiedotusvälineissä. Lähtöoletuksena luonnollisesti on, että mediassa tilaa saavat päivän tärkeät asiat ja ne ihmiset, jotka tapahtumiin ovat vaikuttaneet. Eli olennaisten uutisten ja henkilöiden tulisi näkyä uutisissa, sukupuolesta riippumatta. Naistoimijat ovat kuitenkin vähemmistöasemassa ja vähemmistössä he ovat varsinkin, kun uutisoidaan niin sanotuista kovista jutuista. Nämä kovat uutiset tarkoittavat taloutta ja politiikka, jotka mielletään muutenkin miehiseksi alueiksi. (Byerly 2004, 110-111; Halonen 1999, 27-29.)

Julkinen asema on ajateltu olevan miehinen paikka, jonne naisen ei ole helppo päästä. Tämä pätee myös journalismiin, jonka tarkoituksena on käsitellä julkisia asioita. Feministisen mediatutkimuksen yksi hankalimmista aiheista onkin yksityisen ja julkisen elämän välinen rajanveto. Perinteisesti on ajateltu, että naisten elämänalue on oma yksityispiiri, jonka sisällä nainen vaikuttaa. (Ruoho 2006, 172.) Nämä rajankäynnit tarkoittavat sitä, että esimerkiksi rotu ja sukupuoli ovat kummatkin niin yksityisiä kuin julkisia asioita. Myös seksuaalisuus, ruumiillisuus ja yhteiskuntaluokka kytkeytyvät kumpaankin elämän osa-alueeseen. (Ruoho 2006, 184.)

Mediaa kontrolloivat pääosin miehet ja näin ollen myös poliittiset uutiset ovat miesten tuottamia. Vaikka median peruseriaatteita on, että median pitää olla puolueeton ja käsitellä asioita objektiivisesti, silti katsotaan, ettei media uutisoi sukupuolineutraalisti asioista. Naispoliitikot ovat olleet joidenkin tutkimusten mukaan sitä mieltä, etteivät naistoimittajat ole sen sukupuolineutraalimpia kuin miestoimittajat. Toimitta-

jan sukupuolen ei siis näyttäisi vaikuttavan siihen, miten naispoliitikoista kirjoitetaan. (Lovenduski & Norris 1996, 114.).

Tutkimusten perusteella Suomessa presidentti saa vähän huomiota julkisuudessa verrattuna muihin Suomen keskeisiin poliittisiin instituutioihin kuten eduskuntaan tai hallitukseen. Tämä voi johtua siitä, että presidentin valtaoikeuksia kavennettiin vuonna 2000 ja samalla presidentin päätäntävalta väheni. Eniten presidentti saa julkisuutta iltapäivä- ja aikakauslehdissä, kun taas päivälehdissä presidentistä uutisoidaan vähiten. Päivälehdissä ja televisiossa presidentistä puhutaan tyypillisesti instituutiona, kun taas iltapäivä- ja aikakauslehdissä hänestä puhutaan itse ihmisenä ja persoonana. (Berg, Niemi, Pernaa, Pitkänen & Railo 2009, 59.) Liesbet van Zoonen on yksi mediatutkijoista, joka on kiinnittänyt huomiota naispolitiikkojen mahdollisuuksiin esiintyä joukkoviestintävälineissä. Hänen mielestään naisten esiintyminen julkisuudessa on ollut todella rajoitettua. Hänen mukaansa vasta 1900-luvun lopulla naiset ovat päässeet kunnolla esiintymään julkisuudessa ja mediassa. Hän on myös todennut, että miespolitiikkoja kohdellaan mediassa eri tavalla kuin naispolitiikkoja. Kun naiset saavat huomiota ja palstatilaa mediassa, se on negatiivista. (van Zoonen 2005, 87-103.) Karen Rossin ja Annabelle Srebernyn mukaan naisehdokkaisiin kohdistuu todella vahvoja ennakkoluuloja, varsinkin naisten ulkonäkö liitetään kykyyn toimia poliitikkona. Naispoliitikoista puhuttaessa media kiinnittää erityisesti huomiota myös naisen ikään ja parisuhteisiin. (Ross & Sreberny 2000, 86-87.)

Naispolitiikkoja on ollut vaikea esittää sukupuolineutraalina uutisissa. Naisia on tarkkailtu uutisissa ennen kaikkea sukupuolensa edustajina, jonka takia heidän on ollut vaikea luoda itsestään julkisuudelle kelpaavaa julkisuuskuvaa. Uutisten sisältöön vaikuttavat sukupuolen lisäksi myös toimittajan asenteet ja arvot. Joidenkin tutkimusten mukaan asenteilla ja arvoilla on jopa suurempi merkitys kuin sukupuolella. (Ruoho 2006, 187–188.) Irma Kaarina Halonen on kirjoittanut paljon naisten roolista uutisissa. Hän näkee journalismin näyttämönä, jossa miehet ovat pääosassa ja naiset työskentelevät näyttämön apulaisina ja sivuosan esittäjinä. Naiset tukevat ja avustavat miehiä, jotta he saisivat esitettyä pääosansa parhaalla mahdollisella tavalla. (Halonen 2006, 193.) Uutisten tilaa rakennetaan rutiineilla, liikkeillä, eleillä, toistoilla ja teoilla, joiden kautta määrittyy myös sukupuolittunut järjestys. Halosen mukaan naisten tiloja on ajateltu olevan sosiaalisuus ja hoivaaminen, kun taas miesten aluetta

on katseleminen ja tarkkailu. Uutisten tila voidaan määrittää myös merkitysten tuotantona. Tämän seurauksena uutiset tuottavat, jäsentävät ja ylläpitävät merkityksiä, tapoja ja tottumuksia sekä vaikeuttavat asioiden esille tuomista. (Halonen 2006, 193–194.)

3.2.1 Henkilökohtainen on poliittista

Median rooli on muuttunut paljon viime vuosikymmenten aikana, varsinkin 1970 -luvulta lähtien on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Yhteiskunnissa median valta kasvaa koko ajan ja voimme puhua siirtymisestä mediayhteiskuntaan. Nykyään asiat ja ongelmat saavat entistä enemmän huomiota mediassa. Erkki Railo on tutkinut poliittista journalismia ja hän kertoo, että median suurin murroskausi sijoittui 1970-1980 -luvun vaihteeseen, jolloin toimittajat alkoivat kirjoittaa kriittisemmin poliitikoista. (Railo 2011, 31). Tämä muutos tarkoittaa käytännössä sitä, että toimittajat alkoivat kirjoittaa tekstejä sellaisista aiheista, joista ei ole ennen kirjoitettu. Suuri muutos näkyy myös siinä, että poliitikkojen yksityiselämästä on alettu uutisoimaan paljon lehdissä. Tämän seurauksena politiikasta on alettu kirjoittaman muualla kuin pelkästään politiikka -sivuilla. Poliitikot alkoivat esiintyä naistenlehtien sivuilla ja viihdeuutisissa, joissa he kertoivat yksityiselämästään. (Berg, Niemi, Pernaa, Pitkänen & Railo 2009, 53; Pernaa & Niemi 2009, 12.)

Railo on tutkinut Anna -lehden artikkelien avulla mies- ja naispoliitikkojen mahdollisuuksia ja rajoituksia osallistua poliittiseen päätöksentekoon. Tutkimus osoittaa, että naispoliitikoista puhutaan eri tavoin kuin miespoliitikoista. Naisilla ja miehillä ei ole samoja sääntöjä politiikassa, vaan naispoliitikoista puhuttaessa huomio kohdistuu todella usein yksityiselämän puolelle ja siihen, mitä heidän on soveliaista tehdä yksityiselämänsä piirissä. (Railo 2011, 249, 253-254.) Railo on myös etsinyt syitä siihen, miksi naiset ovat aliedustettuina politiikassa. Hänen mielestään syy tähän löytyy valistusajasta, jolloin kunnan kansalaisen ajateltiin olevan mies ja naisen paikka oli kotona lasten kanssa. Tämä ajatusmalli on voimassa vielä tänäkin päivänä eli miesten ajatellaan olevan soveliaampia toimimaan yhteiskunnallisten asioiden parissa. Hänen mukaansa naisten menestyminen politiikassa ei ole mahdollista ennen, kuin naiset saavat tilaa joukkotiedotusvälineissä. (Railo 2011, 15-16.)

Naispoliitikot ovat myös itse sitä mieltä, että media kiinnittää naispoliitikoissa huomiota ulkonäköön, toisin kun miespoliitikoista kirjoittaessa media keskittyy epäpinnallisiin asioihin. Lisäksi heidän mukaansa media keskittyy käsittelemään naispoliitikkojen ikää, muodikkuutta, ulkonäköä ja yksityisasioita. (Lovenduski ja Norris 1996, 110.) Nämä ovat myös ne teemat, jotka nousivat minun pro -graduni aineiston keskeisiksi huomioiksi. Usein median mielestä naispoliitikko ei ole tarpeeksi hyvä; joko hän on liian laiha tai lihava, liian nuori tai liian vanha. Media on harvoin myös tyytyväinen vaatetukseen, koska naispoliitikko ei saa olla liian tyylikäs, mutta tyyli-
tönkin on pahasta. (Lovenduski & Norris 1996, 110.) Tutkimusten mukaan naispoliitikot ovat aktiivisesti kritisoineet mediaa siitä, miten media keskittyy uutisoimaan naisten ulkonäköä tai yksityiselämää, eikä keskity kertomaan, mitä naispoliitikot ovat saavuttaneet työsssä. Media näin ollen representoi ja kategorisoi mies- ja naispoliitikot eri tavalla. Tämä median harjoittama syrjintä ylläpitää yhteiskunnan sukupuolituneita valtarakenteita, eivätkä ne rikkoudu ennen kuin media muuttaa asenteitansa. (Lovenduski & Norris 1996, 112.) Naispoliitikoita koskevissa artikkeleissa käytetään myös kuvauksia, jotka sopivat vain naisista puhuttaessa kuten esimerkiksi ”hän oli kynnet pystyssä (claws out)”. Tällaisia sanontoja harvoin käytetään miehistä puhuttaessa. (Lovenduski & Norris 1996, 112-113.)

Uutisartikkelit usein vahvistavat yhteiskunnassa vallalla olevia valtasuhteita, joiden takia naiset ja vähemmistöryhmät eivät pääse helposti uutisten keskiöön. Tämä vaikeuttaa myös naispoliitikkojen näkyvyyttä mediassa. Helpoiten naispoliitikot pääsevät esiin mediassa, kun puhutaan politiikan vaikutuksista yksityiselämän alueelle esimerkiksi naissosiaaliministerin vierailulla päiväkodissa. Geyn Tuchmanin mukaan naisilla on mediassa kaksi roolia; joko naiset ovat aliedustettuina tai sitten heidät esitetään perheen kautta. Nämä esitystavat vain vahvistavat yhteiskunnassa käsitystä siitä, että naisten tila on yksityiselämän puolella. (Ruoho 2006, 186.)

Van Zoonenin mukaan naispoliitikoista kirjoitetaan usein samalla tavalla kuin julkiksista eli heidän yksityiselämänsä ja ulkonäkönsä ruoditaan iltapäivälehdissä. Monesti näissä kirjoituksissa tuodaan esiin myös tavallisen perhe-elämän puuttuminen, sillä naispoliitikkojen katsotaan laittaneen perheen ja äitiyden toiseksi politiikan jälkeen. Miespoliitikoista puhuttaessa saatetaan tuoda esiin perhe, mutta näissä jutuissa monesti kehutaan miespoliitikkojen vaimoja, koska he antavat miehen rauhas-

sa hoitaa poliittisia tehtäviään, vaimon hoitaessa kodin ja lapset. (van Zoonen 2005, 90-91.) Van Zoonenin mukaan miespoliitikoilla on suuri rooli myös naisten pääsystä politiikkaan. Varsinkin Yhdysvalloissa monet miespoliitikkojen vaimoista ovat päässeet politiikkaan mukaan miestensä avulla, eikä oman työnsä turvin. (van Zoonen 2005, 95.) Tunnetuin tapaus luultavasti on Hillary Clinton, jota pidettiin todella älykkäänä ja politiikkaan suuntautuneena, mutta vasta miehensä presidenttiyden jälkeen hän keskittyi omaan poliittiseen uraansa.

4 TUTKIMUSMENETELMÄ

4.1 Diskurssianalyysin lähtökohdat

Diskurssianalyysi -käsitteen alle mahtuu paljon monenlaisia asioita. Jari Eskolan ja Juha Suorannan mukaan se voi laajimmillaan tarkoittaa ”kaikkea kielen sosiaalista ja kognitiivista tutkimusta; vaikkapa sitä, että tutkitaan tekstiä ja puhetta tai kielen käyttöä kaikista mahdollisista näkökulmista.” (Eskola & Suoranta 2003, 193.)

Kielen käytöllä voi olla laajempia seurauksia, jotka vaikuttavat diskurssien ja vallan yhdistymiseen. Tämän avulla tutkitaan alistussuhteiden oikeuttamista ja niiden ylläpitämistä. Analyysin tarkoitus onkin etsiä piilossa olevia ristiriitaisia asioita. Tällaisesta tutkimuksesta hyvänä esimerkkinä voidaan puhua rasistisen puheen analysointia. Monesti ihmisen puhuminen voi kuulostaa normaalilta, mutta tarkemmin tutkittuna siinä on rasistisia merkityksiä. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 43.) Kieli on tärkeässä asemassa myös silloin, kun tutkija purkaa tutkimustuloksia paperille. Tavallaan myös tutkijan oma kielenkäyttö joutuu tarkastelunkohteeksi sen takia, millaisia sanoja ja kieltä hän käyttää raportoidessaan analyysin tuloksista. Tutkijan sanavarasto saattaa myös laajentua ja muuttua tutkimuksen myötä. (Eskola & Suoranta 2003, 200.)

Diskurssianalyysi on loistava tapa tutkia erilaisia aineistoja ja tutkimusongelmia. Sen avulla pystytään tutkimaan monenlaisia asioita kuten väittelyjä, uutistekstejä ja arkipuhetta eli melkein mikä tahansa kieli kelpaa diskurssianalyysin kohteeksi. Valtosen mukaan mielenkiintoisemman diskurssianalyysin saa aikaiseksi, kun tutkii jotain aihetta, mikä on kaikille tuttu. Tämä johtuu siitä, että aineiston ja aiheen tuttuus tekee

analysoinnista haastavaa, mutta samalla se on myös palkitsevaa. Tämän takia analysoitavan tekstin on hyvä olla sellainen, joka on yhteiskunnallisesti tunnettu ja jonka analyysin tulokset ovat näkyviä. (Valtonen 2003, 116-118.)

4.2 Merkityssystemit

Merkitykset ovat läsnä meidän kaikkien elämässä koko ajan. Ne kuuluvat niin pysyvästi ja tiiviisti meidän elämäämme, että emme edes huomaa niitä. Eskolan ja Suorannan mukaan ”merkitykset viittaavat ihmiselle ominaiseen olemassaolon tapaan. Hahmotamme maailmaa aina tietyn merkityksellistämisen kautta.” Näiden merkitysten takia pystymme kohtaamaan elämän jokapäiväiset asiat niin, että ne eivät tunnu välttämättä uusilta ja pelottavilta, koska olemme oppineet hahmottamaan asioita ja niiden merkityksiä. (Eskola & Suoranta 2003, 45.) Merkityksellisyyden ajatellaan syntyvän asioiden välisistä suhteista ja eroista. Ihmiset käyttävät usein myös arkielämässä erottelua, kuten määrittelemme ihmiset ammatin tai asuinpaikan mukaan. Helposti erottelemme ihmisiä sen mukaan onko joku lääkäri tai siivooja. Me myös helposti erottelemme ihmisiä hierarkian mukaan eli sosiaaliluokan mukaan. Näin ollen siis merkityksellisyyksien antaminen on meille tuttua, mutta me emme vain tule ajatelleeksi sitä. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 19-20.)

Merkitysten antaminen asioille on katsottu olevan ihmisille ominainen ominaisuus ja sitä kutsutaan nimellä symbolifunktio. Symbolifunktion avulla ihmiset ymmärtävät ympärillä olevaa maailmaa käsitteiden, mielikuvien ja muistikuvien avulla. Havaintojen avulla ihmiset luovat mielikuvia asioista ja mieleen taas vaikuttavat merkit, jotka antavat asioille ja käsitteille merkityksiä. (Eskola & Suoranta 2003, 45-46.) Nämä merkit eivät ole välttämättä pelkästään kielellisiä, vaan ne sisältävät symbolisia merkityksiä. Jokisen, Juhilan ja Suonisen mukaan merkityssystemit sisältävät ajatuksen, jonka mukaan kieli ei ole sama asia kuin todellisuus. Sen ei siis ajatella heijastavan ulkoista fyysistä todellisuutta, eikä myöskään ns. sisäistä henkistä todellisuutta. Näin ollen siis diskurssianalyysissä ei keskitytä kielen käytön ja muunlaisen toiminnan ulkopuoliseen toimintaan. Tämä voi tuntua siltä, että tutkijaa ei kiinnostaisi yhteiskunnassa meneillään olevat asiat, mutta näin ei asia kuitenkaan ole. Tarkoituksena on, että tutkimuksessa ei tyydytä yksinkertaisiin kuvauksiin, vaan mennään pintaa syvemmälle. Ajatus siitä, että kielen ei ajatella olevan todellisuuden kuva, ei

kuitenkaan tarkoita sitä, että kieli erotettaisiin todellisuudesta. Tällaisesta kaksijakoisesta ajatuksesta pitäisi erkaantua, koska todellisuuden ja kielen käytön voidaan katsoa olevan yhteenkietoutuneita. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 20-21.)

4.3 Diskurssianalyysi mediatutkimuksessa

1980-luvun loppupuolella alettiin diskurssianalyysin avulla tutkia median käyttäytymistä ja kirjoittamista. Näiden diskursiivisten tutkimusten tulokseksi tuli, että media koostuu monien erilaisten diskurssien niin sanotuksi verkostoksi, joka voi näyttäytyä melko sekamelskaisena kokonaisuutena. Tämän seurauksena alettiin keskittyä kriittiseen diskurssianalyysiin. (Halonen 1999, 27.) Diskurssin ja vallan käsitteet yhdistetään toisiinsa, kun puhutaan kriittisestä diskurssianalyysistä. Kriittisen diskurssianalyysin mukaan kaikki kommunikointi nähdään valtasuhteina. Diskurssien kenttä muodostuu sosiaalisten valtasuhteiden ja kulttuurisen sensuurin kautta. Tämä sensuuri tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ihmiset pyrkivät juorujen avulla vaikuttamaan sosiaaliseen todellisuuteen. Juorujen ja selän takana puhumisen tarkoituksena on luoda tahtomaansa sosiaalista todellisuutta. Valtosen mukaan valtasuhteet sisältyvät diskursiivisiin suhteisiin ja ne toimivat todellisuuden kehittäjinä. Foucaultin mukaan vallan määrittäminen on kaksijakoinen; se mielletään kyvyksi, mutta myös dominoivaksi asiaksi. Vallan ei välttämättä tarvitse olla sellaista, että valtaa käytetään muuttamaan asioita tai vaikuttamaan toisten mielipiteisiin. Valta on ennemminkin suhde ihmisten välillä. (Valtonen 2003, 103-104.)

Anu Valtonen on tutkinut vallankäyttöä sukupuolikuvan avulla. Hänen mukaansa esimerkiksi naiseus ja naisen kuva ovat sellaisia asioita, jotka ovat osa vallankäyttöä. (Halonen 1999, 27). Oman tulkintani mukaan Valtonen tarkoittaa tällä sitä, että mediaa tutkittaessa on hyvä huomata, miten mediassa saattavat vallita sukupuolittuneet valtarakenteet. Michel Foucault on kirjoittanut paljon siitä, miten vallalla ja diskursseilla on keskinäinen suhde. Hänen mukaansa maailma on täynnä eri diskursseja ja niiden välillä käydään elämän kestävä valtataistelu. Mediatutkimuksen kannalta meidän pitää miettiä, miten mediat uutisissaan kertovat asioista ja minkälaista todellisuutta he tuottavat kirjoitustensa kautta. Mediajulkisuudessa on selvää, että jotkut diskurssit nousevat vahvemmin esiin kuin toiset ja tällöin puhutaankin diskurssien valta-asemasta. (Valtonen 2003, 102-103.) Irma Kaarina Halosen mielestä Foucaultin

vallan diskurssin käsite on tärkeä, koska sen avulla voimme tarkastella, miten eri instituutiot luovat representaatioita. (Halonen 1999, 30). Näillä representaatioilla Halonen tarkoittaa ”jonkin asian tai ilmiön jäsentämistä, sen merkityksellistämistä ja ymmärrettäväksi tekemistä suhteessa muihin representaatioihin.” (Halonen 1999, 27). Itse näen tämän niin, että representaatioiden avulla voidaan esimerkiksi tutkia, miten naiseutta ja miehisyyttä on kuvattu mediassa. Valtadiskurssien vaikutus representaatioihin on, että esimerkiksi ne vahvistavat ja tukevat patriarkaalisia ajatusmalleja, joiden takia naista alistavat tekstit tulevat hyväksytyksi yhteiskunnassa. (Halonen 1999, 31).

Kriittisen diskurssianalyysin täytyy olla kriittinen myös itseään kohtaan. Analysointia tehdessä on pidettävä huolta, että raportointia seurataan, dokumentointi on pätevää ja käsitteet ovat selkeitä ja johdonmukaisia. Myös muut tutkimuksen keskeisimmät asiat kuten teoreettinen viitekehys ja tutkimusongelma ovat kirjattava hyvin. Jos nämä mainitsemani asiat eivät tapahdu, on lukijan vaikea luottaa tutkimuksen pätevyteen. (Valtonen 2003, 105.)

4.4 Miten diskurssianalyysi tapahtuu käytännössä

Niin kuin olen jo todennut, diskurssianalyysi on laadullista tutkimusta ja sen tarkoituksena on etsiä teksteistä ilmiöiden moninaisuuksia ja ainutkertaisuuksia. Diskurssianalyysissä aluksi kerätään kasaan analysoitava aineisto, jota aletaan analysoida ja tutkia monelta eri kantilta eli pyritään menemään tekstin sisälle. Aineistot pitävät sisällään otteita tutkimuksen kielestä ja kulttuurista.

Eskolan ja Suorannan mukaan diskursiivisia analyysitapoja on monia ja niiden erottelu toisistaan ei ole todellakaan helppoa, koska diskurssianalyysi on niin väljä metodi. Sillä voidaan käytännössä analysoida kaikenlaisia tekstejä monin eri tavoin. Diskurssianalyysi on käytännössä hyvä metodi, koska sen avulla voidaan tutkia eri laajuisia aineistoja. Analyysin tekeminen onnistuu, analysoitpa sitten muutamia haastatteluja tai tuhansia sivuja päiväkirjoja. (Eskola & Suoranta, 197.)

Analyysin ensimmäinen askel on tekstin tarkka rekonstruktisaatio ja kontekstuaalisointi. Käsitteellä konteksti tarkoitetaan tekstin tuottamisen reunaehtoja eli esimerkiksi sitä, miten haastattelutilanne on erilainen kuin esimerkiksi perheenjäsenet puhumassa toistensa kanssa, mikä saattaa tarkoittaa sitä, että myös kielen käyttö voi olla erilaista. Myös kirjoitustyyleillä on eroja, joten analyysissä pitää ottaa huomioon, minkälaisesta tekstistä on kysymys. Kontekstin huomioon ottaminen tarkoittaa myös sitä, että analysointia tehdään siten, että tarkastellaan ”tietyssä ajassa ja paikassa tapahtunutta sosiaalista toimintaa”. Analysoitavasta aineistosta tulee etsiä sellaisia seikkoja, joiden tulkitseminen vaatii yhteiskunnan ja kulttuurin laajaa tuntemusta. Esimerkiksi analysoitaessa lehtijuttuja ja muita journalistisia tekstejä, pitää tarkastella kulttuurisesti tuotettuja samankaltaisuuksia. (Valtonen 2003, 106-107.) Diskurssi-analyysissä kontekstuaalisuus ei tarkoita sitä, että analyysissä haluttaisiin poistaa kaikki ”epäpuhtaudet”, jotka syntyvät elämän luonnollisissa tilanteissa. Nämä luonnolliset epäpuhtaudet ja vuorovaikutuksellisuus otetaan vastaan positiivisesti, koska ne tuovat esiin sitä todellista aineistoa. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 29-30.)

Kontekstista puhuttaessa pitää ottaa huomioon myös kulttuurinen konteksti. Analyysiä tehdessä tulee yrittää etsiä sellaisia asioita, joiden tulkinta edellyttää tutkijan omien kulttuuristen stereotyyppien, tapojen ja yhteiskunnallisen tuntemuksen käyttöä. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 32-33.) Diskurssianalyysi tutkii myös kulttuurisia säännönmukaisuuksia eli esimerkiksi asioita, jotka saattavat vaikuttaa siihen, mistä ja miten toimittaja haluaa kirjoittaa uutisjutun. Tämän mukaan voidaan ajatella, että yhteiskunnassa on vakiintuneita ja pysyviä seikkoja, kuin myös ajan ja paikan mukaan muuttuvia käytäntöjä. Uutistekstin genren takia tutkijan pitää vaalia tiettyjä kulttuurisia säännönmukaisuuksia, jotka liittyvät tiedon hankkimiseen ja tekstin kirjoittamiseen. (Valtonen 2003, 108-109.) Kontekstista puhuttaessa pitää tuoda esiin myös vuorovaikutuskonteksti. Diskurssit ovatkin yhteydessä aikaan, paikkaan, kontekstiin ja luonnollisesti muuttuvat niiden rinnalla. (Valtonen 2003, 111.)

5 ANALYYSI

5.1 Maan äiti

Tapahtuma on historiallinen: Tarja Halonen on ensimmäinen Suomen tasavallan presidentti, joka itsekin on äiti. (HS 8.5.2000 Raija Forsström)

Tarja Halosesta kirjoitettaessa tuodaan usein esiin äidillisyyteen liittyviä asioita. Kirjoituksissa Halosesta tuodaan esiin Halosen äitiys, koska hänellä on oma tytär, mutta hänen äidillistä ajattelua korostetaan myös vahvasti. Monissa Halosesta kirjoitetuissa artikkeleissa Halosesta käytetään nimitystä ”Maan äiti”. Maan äiti- nimitystä käytetään niin Ilta-Sanomissa kuin Helsingin Sanomissa. Nimityksestä on tullut ikään kuin lempinimi tai hellittelynimi, jolla korostetaan Halosen äidillisyyttä kansalaisia kohtaan. Maan äidillä viitataan aineistossa siihen, että Halosen ajatellaan olevan koko kansan presidentti. ”Maan äiti” ja ”koko kansan presidentti” nimitykset kulkevat niin sanotusti käsi kädessä uutisteksteissä.

Tarja Halonen, kokenut ja erityisellä säteilyllä varustettu nainen, eräänlainen maan äiti. (HS 31.1.2006 Piia Elonen)

Lehti huomauttaa, että ”vain” reippaat puolesta äänistä saaneen Halosen pitää nyt kuitenkin osoittaa olevansa silti ”koko kansan presidentti” (HS 31.1.2006 Piia Elonen)

Biologian kautta ajateltuna nainen omaa sen sukupuolen, joka pystyy kantamaan ja synnyttämään lapsen. Lapsen synnyttämisen lisäksi naiset ovat hoitaneet lasten kasvattamisen ja huolehtineet lasten perustarpeista. Äidin ja lasten välistä suhdetta on myös korostettu, koska äidin ja lapsen välillä katsotaan olevan äärimmäisen läheinen suhde, josta lapsi irtaantuu myöhemmin elämässä. Miehet ovat myös hoitaneet lapsia, mutta silti miehisuus määritellään eri tavalla kuin naiseus ja äitiys. Äitiydestä ja naiseudesta puhuttaessa pitää myös muistaa, että kaikki naiset eivät ole äitejä, eikä lapsen vanhempi ole aina se ihminen, joka on synnyttänyt lapsen. Feminismi ja nais-

tutkimus ovat nostaneet esiin uusia kysymyksiä siitä, mitä äitiys tarkoittaa ja miksi naiseus usein määritellään äitiyden kautta. (Vuori 2010, 109.)

Carole Patemanin mukaan synnyttäminen ja äitiys symboloivat käytännössä sitä, että naiset suljetaan täyden kansalaisuuden alueelta ja samalla nainen jätetään politiikan ulkopuolelle. Naisilla ja äideillä on erityinen asema yhteiskunnassa, mutta se ei ole kuitenkaan niin erityinen, että naiset ja äidit saisivat oman asemansa politiikassa. (Pateman 2011, 115.) Äitiydestä ja politiikasta puhuttaessa meidän pitää uudelleen määritellä äitiys. Tarkoitetaanko äitiydellä vain äidin ja lapsen välistä suhdetta vai voimmeko määritellä äitiyden laajempaan konseptiin. Äitiydellä voidaan tarkoittaa myös tapaa ajatella ja huolehtia ympäröivästä maailmasta. Äidin luonnollisena tehtävänä ajatellaan olevan lapsen kasvattaminen hyväksi kansalaiseksi. Näin ollen naisen ja äidin voidaan ajatella omaavan ajattelumallin, jonka avulla äiti haluaa huolehtia yhteiskunnan asioista, jotta lapsilla olisi mahdollisimman hyvät edellytykset pärjätä elämässä. Pateman pohtiikin, voivatko tämän takia naiset olla hyviä politiikassa, koska he tekevät poliittisia päätöksiä ajatellen omien lapsiensa tulevaisuutta. (Pateman 2011, 117.) Sara Ruddicin mukaan äidillinen ajattelu on sosiaalinen kategoria, johon myös miehet voivat kuulua välittämällä toisista ihmisistä samoin kuin naiset. (Pateman 2011, 117-118.)

Mary Dietz on äidillisestä ajattelusta sitä mieltä, että se ei ole poliittista, vaan se vahvistaa yksityisen ja julkisen elämän eroa. Hänen mukaansa äidillinen ajattelumalli syntyy epätasa-arvoisesta suhteesta, joka on lapsen ja äidin välillä ja joka on täysin erilainen side kuin mitä kansalaisilla on yhteiskuntaansa kohtaan. Hänen mukaansa naisia ei tulisi määrittää äidillisyyden ja äidillisen ajattelun kautta. (Pateman 2011, 118.) Toisaalta Patemanin mukaan meidän pitäisi erottaa äitiys ja äidillinen ajattelu toisistaan, koska ne eivät tarkoita samoja asioita. Äideillä on ollut oma paikkansa yhteiskunnan kansalaisina, koska heidän tehtävänä on ollut synnyttää ja kasvattaa lisää kansalaisia maailmaan. Äidilliselle ajattelulle ei ole poliittisessa ja julkisessa elämässä samanlaista tilaa kuin äitiydellä. (Pateman 2011, 119.)

Halonen on edustanut enemmän emäntää, joka huolehtii hyvinvoinnista, kun taas Niinistö on ollut isäntä, joka kysyy, mistä rahat saadaan. (HS 20.1.2006 Piia Elonen)

Uutisteksteissä äidillisyyttä -diskurssia käytetään paljon myös kerrottaessa aiheeseen liittymättömästä asiasta. Helsingin Sanomissa esimerkiksi kerrotaan, miten Halonen analysoi Niinistön parantuneita kannatuslukuja kuin äiti poikansa hyvää kevättodistusta. (HS 20.1.2006 Jaakko Hautamäki) Varsinkin Helsingin Sanomissa luodaan sellaisia diskursseja, joissa Halosen katsotaan sekä opastavan että ojentavan äidillisesti muita ihmisiä. Artikkeleissa, joissa puhutaan Halosen tapaamisista, kerrotaan miten Halonen opetti, ojensi, neuvoi ja kuunteli tapaamiaan ihmisiä. Yleensä tällaiset piirteet ajatellaan olevan äidille tyypillisiä huolehtimisen muotoja. (HS 1.10.2004 Raija Kaikkonen) Vaikka neuvomisen ja opettamisen ajatellaan olevan äidillisiä piirteitä, niiden ajatellaan olevan myös ihmisistä välittämistä ja huolehtimista. Halosen äidillisistä piirteistä puhuttaessa otetaan esiin myös isälliset piirteet. Helsingin Sanomat kommentoi Halosen kokoavan joukkojaan ”äidillisen lempeällä, mutta isällisen tiukalla otteella.” (HS 27.6.2008 Reetta Rätty.)

Äitiyys -diskurssi nousi median suosioon 2000-luvun alussa, jolloin naistenlehdet alkoivat naispolitiikoista kirjoittaessaan käsitellä äitiyttä ja samalla tuotiin esiin lasten ja perheen tärkeys. Mediatekstit jopa vaativat naispolitiikoilta äitiyttä, koska lastensaamisen katsottiin olevan yhteiskunnallinen tehtävä. Äitiyys on katsottu olevan aikuisuuden mittari, joka samalla tarkoittaa, että naispolitiikko on tasa-arvoisessa asemassa miespolitiikkojen kanssa. (Railo 2011, 192-193.) Mielenkiintoista, miten aikaisemmin äitiyden katsottiin olevan uhka poliittiselle uralle, kun taas 2000-luvulle tultaessa äitiyden katsottiin olevan aikuisuuden ja tasa-arvoisuuden merkki. Tarja Halosta tuli äiti 1970-luvulla, jolloin äitiyden ja politiikan yhdistämistä ei katsottu hyvällä, mutta Halosen tullessa presidentiksi vuonna 2000 kirjoittelu hänen äitiydestään sai uusia muotoja.

Äitiys -teemasta puhuttaessa halutaan korostaa poliitikon naiseutta. Äitiys -diskurssilla saatetaan haluta viestiä myös sitä, että vaikka naispoliitikolla on kunnianhimoa ja poliittista osaamista, se ei kuitenkaan tarkoita, että nainen olisi menettänyt pehmeät arvonsa. Äitiyden siis katsotaan tarkoittavan toisista ihmisistä välittämistä ja herkkyyttä. (Railo 2011, 196). Halosen äitiyttä ja pehmeitä arvoja on korostettu paljon artikkeleissa, mutta puhuttaisiinko hänestä samalla tavalla ”maan äitinä”, jos hän ei olisi itse äiti vai tekeekö hänestä äitimäisen ja välittävän se, että me tiedämme hänen synnyttäneen ja kasvattaneen yhden lapsen. Esimerkiksi lapsettoman Anneli Jäätteenmäen pehmeyttä on pitänyt erikseen todistella mediassa. (Railo 2011 197).

”Hän on pyrkinyt sopivalla tavalla opastamaan ja neuvomaan”, Lehtomäki sanoo. Virallisilla ulkomaanvierailuilla Halonen pyysi - kuin äiti tytärtään - Lehtomäkeä esiintymään vieraille. (HS 4.12.2011 Hanna Kaarto)

Myös Rosa Meriläinen kuvaa Halosen suhtautumista äidilliseksi – tai itse asiassa hän sanoo sitä ”isoäidilliseksi”. Siis ei jälkeäkään siitä lähipiirilleen äksyilevästä tädistä, josta julkisuudessakin on aika ajoin kerrottu. ”Hän on mutkaton nuorempia naisia kohtaan. En ole koskaan nähnyt ärisevää puolta. Olen kokenut, että hän on arvostanut minua.” Meriläinen sanoo. (HS 4.12.2011 Hanna Kaarto)

Mielenkiintoista on, miten myös naispoliitikot käyttävät äiti -diskurssia puhuessaan Halosesta. Tästä päätellen naispoliitikot eivät pidä alistavana, että Halosesta puhuttaessa äitiys otetaan niin vahvasti esiin. Varsinkin Rosa Meriläinen on tunnettu feministisyydestään ja myös hän puhuu Halosesta äidillisyyteen viittaavin termein. Tästä voisi siis päätellä, että äitiys -diskurssi nähdään ennemminkin positiivisena kuin negatiivisena asiana. Toisaalta yllä olevat sitaatit, joissa naispoliitikot käyttävät äitiys -diskurssia, on kirjoitettu Halosen presidenttiyden lopussa eli joulukuussa 2011, jolloin media oli melkein 12 vuotta representoinut Halosta äitiyden kautta. Tämän takia on mahdollista, että äitiys -diskurssi on tarttunut niin kansalaisten kuin poliitikkojenkin mieliin, joten he käyttävät myös omassa puheessaan äitiyteen liittyviä sanoja.

Lisäksi pitää ottaa huomioon, miten toimittaja on asettanut kysymyksen Meriläiselle. Jos toimittaja on käyttänyt kysymyksessään äitiys -diskurssia, on se tällöin voinut myös välittyä Meriläisen vastaukseen.

5.1.1 Halonen Muumimammana

Melkein jokainen suomalainen on kuullut Halosta sanottavan Muumimammaksi. Ruotsalaismedia kutsui ensimmäistä kertaa Halosta Muumimammaksi, kun hän saapui ensimmäiselle valtiovierailulle Tukholmaan. (HS 4.5.2000 Leo Pugin) Nimitys syntyi siitä, kun Halosella oli mukana käsilaukku, joka näytti Muumimamman käsilaukulta. Tämä nimitys sai välittömästi palstatilaa myös Suomen medioissa ja lempinimi sai negatiivisen ja ivallisen sävyn. Siihen suhtauduttiin häpeillen ja pilkalla, koska on noloa, että Suomen presidenttiä kutsutaan Muumimammaksi. Muumimamma -diskurssi kuitenkin muutti muotoaan vuosien kuluessa ja artikkelit, joissa käytettiin kyseistä nimitystä, muuttuivat positiivisemmiksi ja lämminhenkisemmiksi. Tämä puhe Muumimammasta on saanut paljon tilaa myös tutkimassani aineistossa. Vaikka media on tarttunut Muumimamma -nimeen ja käyttää sitä niin positiivisessa kuin negatiivisessa mielessä, on myös Halonen omalla tekemisellään tukenut Muumimamma -diskurssia. Helsingin Sanomissa suuren palstatilan saivat Halosen järjestämät Muumiaihteiset juhlat, jonne oli kutsuttu lapsia ympäri Suomen. (HS 9.12.2002 Kristiina Markkanen)

Muumit nukkuvat tähän aikaan vuodesta talviunta, mutta presidentti kertoo jännittyneelle juhlayleisölle, että hän on tullut Naantalin kesämökkinaapureidensa kanssa jo niin hyviksi tutuiksi, että hänelle on annettu laakson avain. (HS 9.12.2002 Kristiina Markkanen)

Muumimamma nimitys kulkee monessa artikkelissa mukana taustalla. Halosen valtiovierailusta Viroon uutisointiin, miten Halosen ”muumimamma laukku” ei näkynyt mukana matkassa ja lahjoiksi Halonen sai esiliinan, jonka laittoi vyötärölle niin kuin muumimamma. Halonen myös itse tukee tämänkaltaista viestintää laittamalla esiliinan vyötärölle ja sanomalla ”mitä useampi kokki, sen huonompi soppa”. (HS 17.5.2000 Hannele Muilu) Sanomalla näin, hänen voidaan ajatella tukevan mediassa vallalla olevaa muumimamma- ja emäntä -keskustelua.

5.1.2 Halonen esikuvana

Presidentti oli ”yksi tytöistä”: ”Minulla ja teillä on yhteinen tie, vaikka jokainen meistä tekee matkasta erilaisen.” Tytöt kirjoittavat presidentille paljon. Joskus on kyse kivoista kissoista, mutta välillä myös koulu-kiusaamisesta ja kodin alkoholismista. ”Tytöt kaipaavat selvästi aikuis-naista kuuntelemaan ja neuvomaan”, Halonen sanoi. Sen jälkeen hän mielestään ”tuputti neuvoja ja hössötti, kuten vanhemmat tekevät” (HS 1.10.2004 Raija Kaikkonen)

Varsinkin Helsingin Sanomien artikkeleissa käytetään Halosesta puhuttaessa esikuva-diskurssia. Tämä esikuva -diskurssi ja äitiys liittyvät toisiinsa vahvasti, sillä Halosen ajatellaan olevan äitinä esikuva nuorille tytöille ja nuoremmille poliitikoille. Halosen ajatellaan olevan jonkinlainen tienraivaaja, jonka tarkoituksena on kannustaa nuoria naisia ja tyttöjä hakemaan paikkansa maailmassa. Halosen kerrotaan puhuvan tytöille ulkonäöstä ja naiseudesta samalla tavalla kuin äiti puhuu omalle tyttärelleen. Halosen kerrotaan tämänkaltaisissa jutuissa olevan kuin yksi tytöistä, joten Halosen ei kuitenkaan ajatella olevan ylempiäarvoinen kuin tytöt, vaan hänen ajatellaan olevan samalla tasolla hierarkkisesti nuorten tyttöjen kanssa. (HS 25.2.2012 Juha Akkanen) Helsingin Sanomissa korostetaan Halosen esikuvamaisuutta myös sillä, että lehti uutisoi näyttävästi, miten tyttöjen lähettämistä kirjeistä Haloselle ollaan tekemässä kirja. (HS 10.9.2006 Pekka Vuoristo)

Millaisena Halonen jää meidän mieliimme? Pienille tytöille ainakin esikuvana ja vähän vanhemmille naisille lasikaton rikkojana. Suomessa nainen voi päästä vaikka tasavallan presidentiksi. (HS 25.2.2012 Juha Akkanen)

5.2 Maanläheinen emäntä

Kyllä se on Halosen maanläheisyys. Se, että ihmiset tuntevat, että hän on pystynyt säilyttämään, mikä hän on. Se, että hän on pysynyt tavallisena ihmisenä. (HS 31.8.2003 Teemu Luukka & Saska Snellman)

Maan äiti -diskurssin taustalla on se, miten arkisena ja tavanomaisena Halosta pidetään. Aineistosta nousee pintaan, miten korostuneesti Halosesta puhutaan maanläheisenä, arkisena, turvallisena ja hyväsydämisenä ihmisenä, joka on kuin yksi meistä kansalaisista. (HS 31.8.2003 Teemu Luukka & Saska Snellman) Tämä kotoisa äidillinen arkisuus toistuu artikkeleissa usein positiivisessa mielessä, mutta sitä käytetään myös negatiivisen viestinnän välineenä. Artikkeleista, joissa Halosta käsitellään maanläheisyyden ja arkisuuden kautta, saa välillä negatiivisia sävyjä. Tämä voi johtua siitä, että arkisuus ja tavanomaisuus saatetaan nähdä heikkoutena ja sellaisiksi luonteenpiirteiksi, jotka eivät sovi Suomen presidentille. Tähän syynä voi olla se, että olemme Suomessa tottuneet erilaisiin presidentteihin, jotka eivät ole olleet niin kansanomaisia ja lähestyttäviä kuin Halonen. Tämän takia ihmisillä on mielikuva siitä, minkälainen presidentin kuuluu olla. Erkka Railo on väitöskirjassaan kiinnittänyt Halosen kohdalla huomiota siihen, että myös Anna -lehden artikkelissa Halosesta halutaan antaa arkinen ja lähestyttävä kuva. (Railo 2011, 231.)

Puhuttaessa tavallisuudesta ja arkisuudesta on filosofi Maija-Riitta Ollila tuonut esiin, miten ristiriitaista on kutsua Halosta tavalliseksi. Hänen mukaansa tavallisuudella ja arkisuudella tarkoitetaan keskinkertaisuutta ja Halonen on tästä presidenttinä kaukana. Tämän takia tavanomaisuudella pitää tarkoittaa jotakin muuta kuin keskinkertaisuutta, jotta ymmärrämme, mitä tällä todella halutaan sanoa Halosesta. (Niemi 2006, 236). Ollilan mukaan tavanomaisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että mielikuvat tavanomaisuudesta ovat muuttuneet. Presidentiltä ei ole ennen odotettu sellaista käytöstä kuin Halosella oli ja se rikkoi ihmisten mielikuvaa ja käsitystä siitä, millainen presidentin pitää olla. Halosen rikkoessa perinteitä, hänestä tuli tavanomainen. Kun puhumme tavallisuuden ja presidenttiyden suhteesta, tarkoittaa se sitä, että Halonen ei sopinut siihen muottiin ja niihin vaatimuksiin, joihin olimme tottuneet Suomessa. (Niemi 2006, 237).

En yhtään ihmettele, että presidentti Tarja Halonen on niin suosittu. Hänet on kuin tehty meidän melko onnellisten suomalaisten presidentiksi. Hän on suorastaan meidän omakuvamme. Valta ja hyvät tulot eivät näy hänen käytöksestään. Presidentti toimii niin kuin suomalainen lottovoittaja, korostetun vaatimattomasti. (HS 6.3. 2005 Anneli Sundberg)

Riittävän huolehtiva, tarpeeksi tomera, muttei kaikkea valtaa kahmiva, voisi Halosen suosion salaisuutta määritellä. (HS 28.2.2003 Arto Astikainen)

Ville Pernaa ja Ville Pitkänen ovat toimittaneet kirjan Poliitikot taistelevat, media kertoo, jonka avulla saa käsityksen ajasta, jolloin Tarja Halonen valittiin presidentiksi. Heidän mukaansa presidenttiehdokkaiden persoonallisuuksia on arvioitu julkisuudessa jo vuosikymmenien ajan. Vuoden 2000 vaaleissa Halosen yksi tärkeimmistä valttikorteista oli tavanomaisuus ja arkinen olemus. Halonen oli ensimmäisen presidenttikautensa aikana todistanut arkisen olemuksen kuuluvan hänen persoonaansa, joten sitä käytettiin hyödyksi myös vuoden 2006 kampanjassa. Halosen imagoon liittyy vahvasti kutsumanimet ”muumimamma” ja ”maanäiti”. (Pitkänen 2006, 205.) Tämän perusteella voimmekin kysyä, kuinka harkittua Halosen imago muumimammana ja maanäitinä on ollut? Onko näitä kutsumanimiä tietoisesti ”tuputettu” medialle, koska sen tiedettiin saavan kannatusta kansalaisten keskuudessa.

Poliittista kampanjointia voidaan pitää myös keskeisenä persoonapolitiikan osa-alueena, koska siinä on ihminen, jonka ajatuksia, historiaa, elämää ja arvoja esitellään muulle kansalle. Persoonapolitiikan tarkoituksena on myös esitellä, millainen persoona ehdokas todellisuudessa on ja sen avulla herättää luottamusta ihmisissä. Nykypäivänä politiikka ja puolueet eivät kiinnosta ihmisiä sen takia, koska kaikki puolueet ja ehdokkaat näyttävät samalta kansalaisten silmissä. Tämän takia poliitikot haluavat persoonansa avulla erottua muusta massasta. Persoonan esiin tuominen tarjoaa äänestäjille samaistumispintaa ja näin ollen myös vaihtoehtoja. (Niemi 2006, 229.)

Poliitikon julkisuuskuvan rakentaminen perustuu siihen, kuinka hyvin hänen persoonansa pystytään tuomaan esille. Tämä julkisuuskuva ja imago tarkoittavat sitä, että poliitikon tulee olla tarpeeksi mielenkiintoinen persoona, jotta menestyy uralaan. Tarja Halosen nousu Suomen ensimmäiseksi naispresidentiksi on tulos siitä, että kansalaiset pystyivät samaistumaan hänen persoonaansa. (Niemi 2006, 230.)

Presidentti keskellä kansaa yhtenä meistä, mutta kuitenkin jossakin korkealla. (HS 31.8.2003 Teemu Luukka & Saska Snellman)

Yllä olevalla sitaatilla viitataan siihen, miten suosittu Halonen oli kansan keskuudessa kolme vuotta presidentiksi valitsemisen jälkeen ja syy tähän oli hänen tavanomainen persoonansa. Tämä suosio saattaa selittyä sillä, että Halonen oli uudenlainen presidentti. Tietenkin Halonen oli Suomen ensimmäinen naispresidentti, mutta hänen tavanomaisuutensa ja arkisuutensa oli jotain sellaista, mikä vetosi kansalaisiin. Media antaakin reilusti tunnustusta ja kiitosta Haloselle siitä, miten Halonen on saanut kansalaisten sydämet puolelleen.

Suuren suosion yksi salaisuus voi piillä siinä, että Halonen on ollut presidenttinä samanlainen kuin sitä ennen: mutkaton mutta välillä aika kippaka nainen, joka ei näyttele parempaa kuin on. (HS 20.5.2005 Arto Astikainen)

5.2.1 Presidentti -instituution uudet tuulet

Presidentti on instituutio, ei mikään Tarja vain. Presidentti -instituutio on arkipäiväistynyt kovaa vauhtia. Sellainen kehitys sopii yhteiskuntaamme, mutta johonkin on syytä panna raja. Ei presidentin arvokkuus tietenkään ole ratkaisevasti kiinni siitä, teititelläänkö häntä vai sinutellaan. Mutta jos presidenttiä sinutellaan, ketä sitten enää teititellään? Ei ketään. (HS 6.3.2000 Erkki Pennanen)

Helsingin Sanomat on ahkerasti uutisoinut siitä, miten Halonen on arkipäiväistänyt presidentti -instituution. Tästä instituution muokkaamisesta arkisemmaksi ei ole uutisoitu pelkästään positiivisesti, vaan uutisoinnissa on näkynyt vihaiisuus sille, että Halonen tuhoaa presidentin arvovallan tehdessään siitä arkisen ja ihmisiä lähellä olevan.

Helsingin Sanomat varsinkin kritisoi voimakkaasti Halosen ohjetta sinutella itseään henkilökunnan keskuudessa. Tämä ohje tekee presidentti -instituution liian arkiseksi ja taustalla on pelko siitä, että jos presidenttiä voi sinutella, niin ketä enää voidaan teititellä. (HS 6.3.2000 Erkki Pennanen) Tässä tapauksessa Halonen ei saanut kiitosta kansanomaisesta arkisuudesta ja halusta tehdä ympäristönsä kotoisaksi, vaan kritiikkiä ja syyttelyä siitä, että hän tuhoaa presidenttiyden arvovallan olemalla liian äitimäinen ja perhekeskeinen.

Kuten artikkeleissa käy ilmi, yksi Halosen suosion salaisuuksista oli juuri hänen tavanomaisuutensa, vaikka hän sai siitä myös negatiivista palautetta. Se miksi tavanomaisuus on suosittua saattaa selittyä sillä, että monesti ihmiset ajattelevat poliitikkojen olevan erilaisia ihmisiä kuin me tavalliset kansalaiset. Jos ajattelemme politiikan olevan tavanomainen, niin kuvittelemme hänen ymmärtävän tavallisen kansalaisen huolia paremmin ja olevan epäitsekäämpi kuin ei-tavanomainen poliitikko. Tavanomaisen politiikan uskotaan ymmärtävän paremmin arkea ja taistelevan kansalaisten puolesta tärkeistä asioista. (Niemi 2006, 237.)

Myös Linnan virkakunta tasa-arvoistui. Turvamiehiksi ja neuvonantajiksi on Halosen kausilla tullut naisia, sillä turvamiesten pitää seurata presidenttiä saunaan ja vessaankin. Joillakin matkoilla presidentin delegaatiossa on ollut miesvähemmistö. Ainoastaan adjutantit ovat olleet aina miehiä. Halosen ensimmäinen virallisten esiintymisten yhteydessä käsilaukkua kantava adjutantti nostatti huvittuneisuutta. Mutta tähänkin on jo totuttu. (HS 4.12.2011 Hanna Kaarto)

Halonen on tehnyt monia muutoksia presidenttikautensa aikana, varsinkin Halosen halu muokata Linnan juhlia on saanut paljon palstatilaa. Halosen kerrotaan emäntämäisesti halunneen muokata emännöimiänsä juhlia vapaamuotoisemmiksi ja kansaa lähellä oleviksi juhliksi. Halosen sanotaan tuoneen linnan juhlat lähemmäksi kansaa tarjoamalla lähiruokaa, kutsumalla vähemmistöjen ja järjestöjen edustajia ja käyttämällä samaa pukua enemmän kuin kerran. Helsingin Sanomien mukaan Halonen on muuttanut Linnan juhlat rennommiksi ja vähemmän eliittisiksi. (HS 8.12.2011 Juha Akkanen)

Halosen vierasvalinnalla saattaa olla se merkitys, että yhä useampi suomalainen tuntee olevansa edustettuna Linnan juhlissa oman järjestönsä aktiivin kautta. Sikäli itsenäisyyttä juhlii tavallaan aiempaa suurempi osa Suomea. Kyseessä ei ole pelkästään yhteiskunnan eliitin juhla. (HS 8.12.2011 Juha Akkanen)

Presidentti on tottunut hoitamaan monia asioita yhtä aikaa: hän jakaa vuolasta ylistystä väelleen, ahkerat kädet ovat panneet talven jäljiltä paikat mallikelpoiseen kuntoon, mutta kouliintunut silmä havaitsee välillä pieniä kehittämiskohteita. Yhdellä ulkoparvekkeella ei ole vielä kukaan tarpeeksi kukkia ja vierastalon sohvakin pitäisi vaihtaa. (HS 22.6.2001 Unto Hämäläinen)

Vuosituhanen alussa, jolloin Halosesta tuli presidentti, mediassa tuotiin paljon esiin äidiksi tulemisen tärkeyttä ja tämän lisäksi naispolitiikon piti olla läsnä oleva äiti, mutta myös ahkera poliitikko. Tätä ristiriitaisuutta media yritti ratkaista sillä, että naispolitiikot esitettiin mahdollisimman tehokkaina ja kaikesta selviävinä naisina. (Railo 2011, 198.) Tätä tehokkuus -diskurssia käytettiin myös Halosesta kirjoitettaessa. Halosen käytännönläheisyyttä ja tehokkuutta tuodaan esiin kertomalla, miten Halonen heräsi siirtämään kilpikonnat lämpimään. Toimittaja korostaa artikkelissa Halosen lämmintä ja äidillistä luonnetta, mutta tuo esiin myös Halosen kriittisyyden ja pikkutarkkuuden. Artikkelissa kerrotaan Halosen kiittelevän ja ylistävän henkilökuntaansa, mutta Halonen silti löytää pieniä virheitä tai kehittämisen kohteita. (HS 22.6.2001 Unto Hämäläinen) Mielenkiintoista on, miten pikkutarkkuus ja niin sanottu nipotus yhdistetään monesti naisiin ja naisten käytökseen. Voidaankin siis ajatella, että media on halunnut tarkoituksella luoda Halosesta naiskuvaa, jossa nainen pikkutarkasti nipottaa asioista, joihin ei ole tyytyväinen. Halosen tavallisuutta halutaan korostaa myös kertomalla Halosen ajelevan golfauton kanssa ympäri Kultarannan pieniä katuja tervehtien vastaan tulevia lapsia niin kuin siinä ei olisi mitään erikoista, että presidentti ajelee potkulautojen seassa golfautolla. (HS 22.6.2001 Unto Hämäläinen)

Hänen kodissaan ei ole ikinä limoviikuna korvannut joulukuusta. Joulupöydässä pitää aina olla rosollia, kinkkua ja lanttulaatikkoa. Traditiosta ei ole poikettu Mäntyniemessä. Yksityistilojen joulukuusen presidentti kertoi koristelevansa itse omilla koristeillaan, ellei energinen henkilökunta ehdi väliin. (HS 24.12.2005 Anneli Sundberg)

5.3 Lempeä äkäpussi

Kipinöikö presidentti raivosta? Suomen Kuvalehden johtajatesti leimasi hänet voimakastahtoiseksi äkäpussiksi. Vai ottiko hän syliin kissansa Miskan ja kuiskasi sen pieneen korvaan: ”Sinä sentään olet lojaali. Etkö olekin?” Ehkä presidentti tarttui moppiin ja alkoi siivota. Jotkut naiset purkavat raivonsa, pettymyksensä ja stressinsä mopin varressa. (HS 5.11.2005 Anneli Sundberg)

Median kirjoituksissa näkyy selvästi vastakkainasettelu -diskurssi, jossa vastakkain ovat pehmeä ja kova. Erkkä Railon mukaan menestyvien naisten kohdalla asetetaan usein vastakkain kova ulkokuori ja pehmeämpi ja naisellisempi persoonallisuus. Kovan ulkokuoren korostamisella halutaan osoittaa, että henkilö pystyy työskentelemään miesvaltaisella alalla ja tekemään kovia ja vaikeita päätöksiä. Pehmeällä puolella halutaan taas viestiä, että naispoliitikko ei ole menettänyt pehmeyttänsä, joka ajatellaan olevan naisellinen ominaisuus. (Railo 2011, 237-238.) Naispoliitikoilla tämä on vaikeaa tasapainottelua, koska pitää olla kova, jotta ihmiset uskovat naisen selviytyvän tehtävistään, mutta samalla ei saa olla liian kova ja tuoda pehmeyttään esiin, koska liian kovia naisia saatetaan pitää epämiellyttävinä. Liian kovat ja määrätietoiset naiset voidaan helposti tuomita vastenmielisiksi sukupuolirajoja kyseenalaisiksi ihmisiksi. (Railo 2011, 239.) Tämä vastakkainasettelu koskee myös Halosta. Yhtäältä tutkittavissa artikkeleissa tuodaan esiin Halosen kovuus ja päättäväisyys, mutta toisaalta niissä tuodaan esiin myös hänen lämmin luonteensa.

Halosella on hänen mukaansa avoin ja seurallinen mieli, hän on ihmisenä spontaani ja helposti naurava ja hän on myös itsetietoinen. ”Hän on kuin patruuna. Hän joutui huolehtimaan Kultarannassa aivan kaikesta, pienintä yksityiskohtaa myöten. Mies tekee yhden asian kerrallaan, mutta nainen voi tehdä viittä asiaa kerrallaan. En osaa sanoa kuinka

monta asiaa Halonen teki kerrallaan.” Wardi näki myös tilanteita, joissa presidentiltä paloi pinna. Wardin mukaan presidentti kärsi mitättömien asioiden tuomisesta hänen päätettäväkseen. Taiteilija toteaa, että presidentti ei pidä tyhmyydestä kenenkään kohdalla. (HS 9.11.2002 Jaakko Hautamäki)

Poliittisista johtajista on tehty tutkimuksia, joissa tutkitaan miten nais- ja miesjohtajilta odotetaan eri asioita. Yleisesti poliittisilta johtajilta odotetaan aggressiivisuutta, kontrollointikykyä ja päätöskykyä. Nämä odotukset ovat kuitenkin suunnattu pääosin miesjohtajille, koska naisjohtajia kohtaan odotukset ovat erilaisia. Poliittisen johtajan määritelmä on siis sama kuin miesjohtajan. Naisjohtajien ajatellaan olevan kohteliaita, mukavia ja auttavaisia. Naisjohtajien ongelma onkin, että he ovat johtajia sekä naisia, joka asettaa heidät ristiriitaiseen tilanteeseen. Naiseus ja johtajuus niin sanottu tappelevat keskenään. Naisjohtaja saattaa miettiä, pitääkö hänen käyttäytyä kuin johtaja vai niin kuin nainen eli pitääkö olla kova vai pehmeä. Jos naisjohtaja päättää käyttäytyä niin kuin poliittiselta johtajalta odotetaan, pitää hänen käyttäytyä aggressiivisesti ja kontrolloivasti. Jos naisjohtaja kuitenkin päättää käyttäytyä niin kuin naiselta odotetaan, hän saa osakseen negatiivista arvostelua. (Paxton & Hughes 2007, 90-91.)

Presidenttiehdokkaiden persoonista tehtiin monenlaisia arvioita vuoden 2006 vaalien alla, mutta eniten huomiota sai Pitkäsen mukaan Suomen Kuvalehden julkaisema tutkimus ehdokkaiden johtamistaidoista. Halosen sanottiin olevan sietämätön johtaja, jonka kanssa oli vaikea tehdä töitä. Toimittaja Pekka Ervastian mukaan tutkimuksen tulokset todistavat Halosen olevan pirttihirmu, joka ei arvosta tai kuuntele muita, vaan ajaa oman kantansa läpi hinnalla millä hyvänsä. Ervastian mukaan ”muumimamma -imago” on silmänlumetta, eikä Halosta voi kutsua ”yhdeksi meistä”. Mediat tarttuivat ahkerasti tutkimuksen tuloksiin ja uutisissa alettiin pohtia, vastaako Halosen julkinen kuva todellisuutta. (Pitkänen 2006, 207–208.)

Kiihtynyt, vanha nainen, jonka kello on pysähtynyt 70- luvulle, viisarit kohti sosialismia. Iltapäivälehdet luonnehtivat presidenttiä äkkipikaiseksi, mikä saa hänet suuttumaan. Ennen vuoden 2000 presidentinvaaleja arveltiin, että jos ”ämmä” vain tajuaa vielä muutamaksi viikoksi

piilottaa todellisen luonteensa, se valitaan. (IS 4.9.2009 ote Tervon kirjasta)

Hillary Clintonin ollessa USA:n ensimmäinen nainen tutkittiin paljon, millaisia representaatioita media on luonut hänestä. Hillary Clinton oli ollut kauan mukana poliittisessa maailmassa, kun hänen miehensä valittiin presidentiksi. Vasta miehensä presidenttiyden jälkeen hän pääsi luomaan omaa poliittista uraansa, mutta Hillaryllä oli poikkeuksellisen aktiivinen rooli miehensä hallinnossa. Hillary Clintonille annettiin omia poliittisia tehtäviä, joten hänen voidaan katsoa poikkeavan edellisistä USA:n ensimmäisistä naisista. Clintonin ja Halosen poliittisissa urissa on yhteneväisyyksiä, sillä kummatkin ovat olleet ulkoministereitä ja naispresidenttiehdokkaita. Jos Hillary Clintonista tulee Yhdysvaltojen seuraava presidentti, on hän valtionsa ensimmäinen naispresidentti niin kuin Halonenkin oli.

Ulkoministeriöstä tuttu napakan topakka, äkkiplikaisen särmikäs luonne on säilynyt Tarja Halosella myös uudessa virassa. Presidentti on kimmastunut ja ärähdellyt keittiö- ja muulle henkilökunnalle sen verran usein, että joidenkin työntekijöiden mieli on pahoittunut ja ärähtelystä kerrotaan jo kaupungilla. Suurta muuttoaaltoa Mäntyniemestä ulos ei ole vielä havaittu. (HS 18.2.2001 Arto Astikainen)

5.3.1 Enkeli vai piru

Presidentti Tarja Halosta on luonnehdittu tuittupäiseksi, epäluuloiseksi ja pitkämuistiseksi. Tunnistatko nämä piirteet itsessänne? ”Olen erittäin pitkämuistinen. Se on totta, mutta se koskee kyllä enemmän asioita kuin loukkauksia. Kaikissa vaaleissa olen sanonut, että pistetään loukkaukset yhteen laatikkoon ja kahden kesken esitetyt anteeksipyyntöt toiseen laatikkoon, ja poltetaan vaalien jälkeen.” Teitä on kehuttu katuuskottavaksi. Osuuko se enemmän oikeaan? Halonen: ”Joo. Minusta se on ihan hyvä. Tämä on toinen puoli siitä, kun minua on sanottu... Mikä se sana olikaan- sietämättömäksi? Voin kyllä olla hankala tyyppi, mutta katuuskottavuus on aina ollut sellaista.” Nimettömät ulkoministeriön virkamiehet ovat erilaisissa viestimissä rankasti arvostelleet Halosta,

joka toimi ulkoministerinä ennen kuin hänestä tuli kuusi vuotta sitten presidentti. (HS 31.12.2005 Anneli Sundberg)

Yllä oleva sitaatti kuvaa hyvin sitä, miten Halosen persoonasta puhuttiin mediassa. Halosta kutsuttiin monesti sietämättömäksi ihmiseksi, joka on todella hankala muita kohtaan. Halosen hankaluutta tuodaan esiin monissa teksteissä, mutta yllä olevassa sitaatissa Halonen itse kommentoi sitä, miten hänet on representoitu hankalaksi ja vaikeaksi naiseksi. Halonen ei artikkelissa suoranaisesti kiellä olevansa hankala ja vaikea ihminen. Tulkitsen tämän niin, että Halonen ei halua kieltää persoonansa negatiivisia puolia, koska ne pitävät paikkansa. Jos Halonen kieltäisi jyrkästi nämä negatiiviset puolet, niin media saattaisi tarttua niihin vielä aktiivisemmin ja pyrkisi todistamaan väitteensä todeksi. Artikkelissa Halonen sanoo sietämättömyyden olevan katu-uskottavaa. Halonen puolustelee hankaluuttaan, sillä että se on katu-uskottavuutta ja pitäähän presidentin olla katu-uskottava, jotta häntä arvostettaisiin. En usko, että pelkällä vaikealla persoonalla voi saada katu-uskottavuutta, vaan katu-uskottavuus koostuu monista eri asioita. Halosen kohdalla katu-uskottavuus saattaa syntyä siitä, että hänessä on pehmeä ja kova puoli, jotka tekevät hänestä aidon oloisen ihmisen.

Hillary Clintonista käytettiin myös vastakkainasettelua pyhimys vai syntinen eli media loi hänestä kuvaa naisena, jolla on kaksi puolta. Hillary Clintonilla sanottiin olevan ”pimeä puoli”, joka koskee hänen yksityiselämää. Clintonin pyhimys -puoli tulee esiin, kun hän tekee töitä lasten ja hyvinvoinnin parissa. (Brown & Gardetto 2000, 27.) Tämä sama vastakkainasettelu näkyy myös presidentti Halosesta tehdyissä teksteissä. Tutkittavista artikkeleista käy ilmi, että media puhuu paljon siitä, miten Halosella on tapana tiuskia ja joidenkin mukaan Halosta jopa pelätään. Toisaalta media myös kirjoittaa paljon Halosen halusta auttaa lapsia ja vähäosaisia. Clintonin ”pimeästä puolesta” ja Halosen äksyilevästä luonteesta ovat kertoneet kummassakin tapauksessa heidän oma henkilökuntansa. (Brown & Gardetto 2000, 27.) (HS 18.2.2001 Arto Astikainen)

Hillary Clintonin lisäksi Halosta voidaan verrata myös Margaret Thatcherista tehtyihin havaintoihin. He kumpikin osasivat hyvin sekoittaa lempeän käytöksen perinteiseen maskuliiniseen käytökseen. Media kuvasi Thatcheria työkeäksi, vaikeaksi ja aggressiiviseksi naiseksi, joka osasi olla todella röyhkeä muille ihmisille. (Paxton & Hughes 2007, 93). Tämä oli yllättävää käytöstä naiselta siihen aikaan ja voidaan todeta, että Halosen aikaan se oli edelleen huomiota herättävää käytöstä naiselta. Thatcher sai Halosen tapaan negatiivista huomiota myös siitä, että hän oli todella omapäinen ja vei ajatuksensa läpi vaikka väkisin. Hänen kerrottiin myös hyökänneen rajusti niitä ihmisiä vastaan, jotka olivat eri mieltä hänen kanssaan. (Paxton & Hughes 2007, 93). Halosen kerrotaan myös tekevän itsepäisesti päätöksiä, joihin ei ole saanut tukea muilta. Halonen esimerkiksi nimitti Suomen pankin johtajaksi naisen vastoin odotuksia. Tämä sai paljon kritiikkiä ja palstatilaa lehdissä. (HS 29.10.2000 Kati Juurus)

Halosella on räjähtävä temperamentti. Hänen suuttumistaan kannattaa välttää. Jos se ei onnistu, suosittelen seuraavaa menettelyä sopuisan vaalitunnelman takaamiseksi: heittäydy mahallesi maahan, suojaa käsilläsi päätäsi ja niskaasi, ole liikkumatta eli tekeydy valekuolleeksi. Pakoon juoksu ei kannata. Halonen on aina sinua nopeampi. (Metsästäjäin keskusjärjestön ohje karhun kohtaamisen varalle) (HS 22.5.2005 Anneli Sundberg)

Pitkäsen mukaan Halosen persoonan arvostelu mediassa jatkui koko vuoden 2006 vaalien ajan. Epäonnistuneen vaalitentin jälkeen Halosta arvosteltiin kärtyisäksi. Eräs toimittaja kertoi hänestä: ”Halonen ärtyi, komenteli ja huokaili. Hän oli keskeyttävä, malttamaton, loukkaantunut, kireä, kärtyisä, äksy, hermostunut ja ylimielinen.” Kun Halonen onnistui vaalitentissä, liitettiin se usein hänen muumimamma-imaagoonsa. Muumimammana hän oli tomera, luonnollinen, kansanomainen ja kotoisa. (Pitkänen 2006, 218–219.)

Vuoden 2006 vaalien jälkeen pohdittiinkin, mikä merkitys medially oli vaalien tulokseen. Varmistiko Halonen voittonsa olemalla särmikäs ja aito ihminen, jolla on vahvat päämäärät? Olisiko hänen vaalivoittonsa ollut selvempi ilman keskustelua hänen vaikeasta persoonastaan? Vai äänestivätkö ihmiset häntä puolustaakseen hyvinvoin-

tivaltiota? Fakta kuitenkin on se, että medialla on merkittävä rooli politiikan uran kannalta. Toimittajat päättävät, mistä kirjoitetaan ja miten kirjoitetaan. Voidaan myös keskustella siitä, ovatko toimittajien tulkinnat oikeita, vastaavatko tulkinnat todellisuutta ja jäikö jotain kertomatta. (Pitkänen 2006, 225–226.)

Rouva presidentti, ette ole puhunut paljon suvustanne...”Enkä puhu!”
Pöydän toisella puolella Halosen lehdistöpäällikkö Eila Nevalainen vilkaisee minua huolestuneen näköisenä. (HS 5.12.2009 Saska Saarikoski)

Halonen ei ole mielestäni väkisin halunnut peitellä äkkipikaista luonnettansa, jonka osoittaa yllä oleva sitaatti, sillä Halonen on näyttänyt temperamenttinsa myös toimittajille. Jos toimittaja kysyy kysymyksiä, jotka eivät miellytä Halosta, hän kyllä kertoo siitä suoraan toimittajalle.

Tarja Halonen on ollut aina energinen ja lujatahtoinen, mutta viisi vuotta valtiopäämiehenä ovat hioneet hänen impulsiivisimpiä särmiään. Linnasta ei ole kuulunut enää aikoihin valituksia, että emäntä kyykyttää alaisiaan. Presidentti Tarja Halonen on ollut yllättävänkin joustava. Suomen Pankin johtajanimitykset olivat ehkä tilanne, jossa piti näyttää kaapin paikka, mutta ulkopolitiikan kysymyksissä hän on mukautunut hallituksen tahtoon. Miinoista luopumista lykättiin sulassa sovussa, eikä rauhanturvaoperaatioiden YK -mandaatista luopuminen näytä olevan presidentille lopulta sen tuskallisempaa. (HS 20.5.2005 Arto Astikainen)

Niin kuin analyysistäni on käynyt ilmi, Halosen luonnetta käsiteltiin paljon mediassa hänen presidenttiyden aikana. Toimittajat kirjoittivat artikkeleissaan melko suorasanaisesti Halosen luonteesta. Näin ollen lukijoille ei jäänyt tulkinnan varaa, mitä toimittaja halusi kirjoituksellaan sanoa. Tutkittavasta aineistosta käy kuitenkin ilmi, että artikkeleissa huomioidaan myös Halosen luonteen muutos presidenttikauden aikana. Artikkeleissa on paljon käsitelty Halosen kovuutta ja äkkipikaisuutta, mutta toimittajat ovat huomioineet ja kiittäneet sitä, että Halonen on muuttunut ja rauhoittunut noin kolme vuotta presidentiksi valinnan jälkeen. Vaikka kirjoitukset Halosen äkkipikaisuudesta seuraavat häntä koko presidenttiyden ajan, silti myös Halosen hyviin luon-

teenpiirteisiin kiinnitetään huomiota ja esimerkiksi toimittajat korostavat usein hänen huumorintajuansa.

Riittävän huolehtiva, tarpeeksi tomera, muttei kaikkea valtaa kahmiva, voisi Halosen salaisuutta määritellä. ”Lämmin, mutkaton, rauhallinen, suomalaisen makuun sopivan vaatimaton” imago­tutkija dosentti Erkki Karvonen Tampereen yliopistosta sanoo. (HS 28.2.2003 Arto Astikainen)

Halonen on onnistunut pitämään särmänsä poissa julkisuudesta; ne äyskähdykset ja kimmastukset, jotka hätkähdyttivät Linnan henkilökuntaa presidenttikauden alkuaikoina. ”Halonen on minusta vakiintunut ja rauhoittunut”, arvioi myös imagojen ammattimies Karvonen. (HS 28.2.2003 Arto Astikainen)

5.4 Yksityiselämä ja ulkonäkö

Niemen mukaan Tarja Halosen persoona ja yksityinen elämä on tullut tutuksi kansalaisille. Halosen perhesuhteet, lemmikit, harrastukset ja historia ovat kaikkien tiedossa, mikä tekee hänestä lähestyttävän presidentin. Halosen tapauksessa meidän on hyvä keskustella ”julkisesta intiimisydestä”, joka tarkoittaa sitä, että henkilökohtainen on tullut osaksi politiikkaa. Tämä tarkoittaa myös sitä, että politiikon jakaessa asioita yksityisen elämän puolelta, kansalaiset pystyvät samaistumaan politiikon elämään. (Niemi 2006, 228–229.) Jaana Kuusipalon mukaan Halonen ei kuitenkaan ennen vaaleja joutunut viihdejulkisuuden kohteeksi, koska hänen ajateltiin olevan enemmän miesmäinen toimija. Halosesta puhuttiin lehdistössä ulkopoliitiikan osaajana ja Halosen tyylikkyydestä tai sen puutteesta ei puhuttu yhtä paljon kuin muiden naisehdokkaiden. (Kuusipalo 2000, 54-55.) Myös Antti Railon mukaan Halosesta tehdyt haastattelut poikkesivat naispoliitikoista tehdyistä artikkeleista, koska Halosen jutuissa ei pohdita yksityiselämää tai ulkonäköä, vaan yhteiskunnallisia asioita. (Railo 2011, 234.) Tämän takia on mielenkiintoista nähdä, miten kirjoittelu Halosen yksityiselämästä ja ulkonäöstä muuttuivat vaalien jälkeen, koska presidenttiyden aikana näihin asioihin media kiinnitti kuitenkin huomiota. Tämä saattaa johtua siitä, että vaalien aikana oli yhteensä neljä naisehdokasta, joiden tyylikkyyttä ja ulkonäköä

viihdejulkisuus pystyi käsittelemään ja Halonen oli vähiten näistä neljästä ehdokkaasta esillä tämänkaltaisissa aiheissa. Vaalien jälkeen jäljellä oli enää yksi nainen, jonka ulkonäöstä ja yksityiselämästä sai kirjoitella.

Railon mukaan naispoliitikkojen pitää tasapainotella naisellisuuden ja asiallisuuden välillä, sillä naisellisuus ja ulkonäkökeskeisyys voidaan tulkita liialliseksi ”hömpötykseksi”. Koska politiikassa työskentelyn ajatellaan olevan vakavaa ja asiallista, naiset voivat haluta peittää naisellisuutensa. Railon tutkimuksen mukaan Halonen osasi piilottaa naismaisuutensa ja hänet otettiin vakavasti politiikassa, jonka osoittaa myös Halosen menestyminen vaaleissa. (Railo 2011, 273). Mielestäni on tärkeää ja mielenkiintoista, onko Halonen halunnut tietoisesti olla korostamatta naisellisuuttansa vai onko se ollut luonnollinen osa Halosen persoonallisuutta.

5.4.1 Tyylitön naispresidentti

Halosen ulkonäöstä puhuttaessa toimittajat usein viittaavat Halosen punaiseen tukkaan. Helsingin Sanomien mukaan Halonen tunnustetaan suurestakin väkijoukosta punertavasta tukastaan, josta on tullut jopa hänen käyntikorttinsa. Halosen ollessa vihainen, toimittaja kertoo Halosen naaman olevan yhtä punainen kuin hänen tukkansa. Monesti punatukkaisuuteen liitetään myös kalliolaisuus. Artikkeleissa sanotaan monesti ”punatukkaisen kalliolaisnaisen kasvot”. Kalliolaisuus ja punatukkaisuus kulkevat usein artikkeleissa käsi kädessä. (HS 4.12. 2011 Hanna Kaarto)

Nainen! Punatukkainen, äkäinen, liberaali, kansanomainen nainen! (HS 27.6.2008 Reetta Rätty)

”Hyväntuulinen beigeen jakkupukuun ja valkeaan hattuun pukeutunut Halonen...” (HS 2.6.2003 Mari Manninen)

Halosesta kertovissa artikkeleissa ei kovinkaan paljon keskitytä kertomaan, mitä Halosella on päällä. Tietenkin media uutisoi Halosen itsenäisyyspäivänjuhlien asusta, mutta vaatteista kirjoittaminen ei ole ollut vallitsevaa tai aktiivista. Joissakin artikkeleissa vaatetus otetaan mukaan sisältöön, vaikka se ei olisi edes ratkaisevaa sisällön suhteen. Tästä esimerkkinä voidaan pitää alla olevaa sitaattia, jossa presidentin vaihtumista naiseksi kuvaillaan ulkonäkökeskeisillä esimerkeillä.

Tummat puvut ja solmiot ovat tietysti vaihtuneet tummiksi jakuiksi ja pashminahuiveiksi, isot kämmenet isoiksi käsilaukuiksi, ja naisten persoona luonnollisesti pehmentää kovaa virkaa vielä enemmän kuin Martti Ahtisaaren pyöreä persoona pystyi pehmentämään. (HS 18.2.2001 Arto Astikainen)

Halosen arvot näkyvät siinäkin, että hän on käyttänyt Linnan juhlissa samaa pukua kahdesti – uusiokäyttöä siis. (HS 8.12.2011 Juha Akkanen)

Naispoliitikot ovat myös itse sitä mieltä, että media kiinnittää naispoliitikoissa huomiota ulkonäköön, toisin kun miespoliitikoista kirjoittaessa media keskittyy ei-pinnallisiin asioihin. Lisäksi heidän mukaansa media keskittyy käsittelemään naispoliitikkojen ikää, muodikkuutta, ulkonäköä ja yksityisasioita. (Lovenduski & Norris 1996, 110.) Usein median mielestä naispoliitikko ei ole ikinä tarpeeksi hyvä; joko hän on liian laiha tai lihava, liian nuori tai liian vanha. Media on harvoin myös tyytyväinen vaatetukseen, koska naispoliitikko ei saa olla liian tyylikäs, mutta tyyliönkin on pahasta. (Lovenduski & Norris 1996, 110.) Naispoliitikon pitää siis pystyä löytämään kultainen keskitie, joka tyydyttää median edustajia.

Uutisartikkeleissa kerrotaan paljon siitä, miten Halonen ei halua ehostaa itseään, vaan haluaa olla arkinen ja lähestyttävä. Toimittajat kertovat, miten Halonen nähdään julkisuudessa melkein aina ilman meikkiä, eikä hän ole keskittynyt laittamaan hiuksiansa. Toimittaja on löytänyt jopa televisiokanavan meikkaajan kertomaan, että Halonen ”ärähtää” meikkaajalle jos hän meinaa laittaa liikaa meikkiä Halosen kasvoihin. (HS 4. 12.2011 Hanna Kaarto) Aineistossa todistellaan Halosen negatiivisuutta ulkonäköasioita kohtaan kertomalla, miten Halonen jopa ärähti Arto Nybergille hänen kysyessään pinnallisista asioista. (HS 10.5.2005 Jukka Kajava) Toimittajat haluavat osoittaa Halosen vähäisen kiinnostuksen ulkonäköä kohtaan kertomalla, miten Halonen sanoi ennen Linnan juhlia ihmisten pääsevän arvioimaan ”tuonkin muijan kuteita”. (HS 5.12.2009 Saska Saarikoski) Toimittajien kirjoitukseen tukea antaa itse Halonen, joka kertoo yhdessä artikkelissa olevansa pihi, eikä tykkää kuluttaa itseensä rahaa. Hänen kerrotaan myös sortuvan harkitsemattomiin

ostoksiin, jolloin ostaa värikkäitä vaatteita, joita ei tule ikinä käyttäneeksi. Tuhlailevaisuus ja heräteostosten ajatellaan olevan naisille tyypillisiä asioita, joten lehtiartikkelien mukaan Halonen ei käyttäydy stereotyyppisen naisen tavoin. (HS 21.12.2005 Anneli Sundberg)

Arto Nyberg oli presidentti Tarja Halosen haastattelijana onnittelevasti vain muutaman hetken ja vain karvan verran ylimakea, Tarja Halonen ei senkään vertaa. Mutta mitäs meni puhumaan ulkonäöstä ja sen sellaisesta. Silloin kotikatsomon ajatus lipsahti. Silloin katse tarttui siihen pullevaan käsilaukkuun, jonka presidentti oli sijoittanut studionojatuolinsa sivustalle ja mukavasti käden ulottuville. Jos vaikka olisi tarpeen. Se oli ehdottoman hellyttävää. Minusta tuntuu, että jos Tarja Halonen olisi juuri äitienpäivän kunniaksi suostunut presidenttiehdokkaaksi ja vaalit olisivat alkaneet sunnuntaina klo 20.30, niin klo 20.31 hän olisi ne jo voittanut. (HS 10.5.2005 Jukka Kajava)

Vaikka Halosen negatiivisuus pinnallisia asioita kohtaan on saanut hyvin huomiota lehdissä, varsinkin Helsingin Sanomat on halunnut kirjoittaa siitä, miten Halonen kuitenkin haluaa puhua ulkonäköpaineista. Aineistosta käy ilmi se, miten Halonen on halunnut nuorten tyttöjen kanssa puhua ulkonäöstä ja siitä miten meissä kaikissa on huonot puolemmet. Halosen itse kerrotaan avoimesti puhuvan isosta nenästään, mutta hänen kerrotaan pitävän hymystään. (HS 1.10.2004 Raija Kaikkonen) Halonen ei yhtäältä halua puhua pinnallisista asioista, mutta toisaalta taas hän kannustaa nuoria puhumaan ulkonäköpaineista. Tietenkin kyseessä voi olla se, että Halonen ei halua toimittajille puhua ulkonäöstä, koska ei koe sitä tärkeäksi asiaksi. Nuorten tyttöjen kanssa puhumisessa on täysin eri agenda, koska siinä halutaan nostaa tyttöjen itsetuntoa ja tulemaan sinuiksi itsensä kanssa. Halonen ei varmaan myöskään halua tuoda liikaa naiseuttansa esiin puhumalla ulkonäöstä ja vaatteista, koska silloin häntä ei otettaisi tarpeeksi vakavasti.

Siksi presidentti Tarja Halonen on niin suosittu. Hän ei ole liian tyylikäs. (HS 24.10.2004)

Halosen tyylyttömyys sai palstatilaa mediassa enemmän kuin hänen tyylikkyytensä. Niin kuin olen jo aiemmin todennut, Halonen ei itse keskittynyt tyylikkyyteensä tai ulkonäköönsä. Voidaan melkein jopa sanoa, ettei hän yrittänyt panostaa liikaa ulkonäköönsä, jonka seurauksena mediakaan ei lähtenyt liikaa analysoimaan Halosen vaatevalintoja. Mielenkiintoista kuitenkin on, miksi median on tarvinnut erikseen käyttää tyylyttömyys -diskurssia. Tällä tarkoitan sitä, miksi artikkeleissa pitää erikseen mainita, onko Halonen tyylytön vai tyylikäs. Johtuuko tämä mahdollisesti siitä, että naispoliitikoista puhuttaessa on totuttu tuomaan esiin ulkonäköön ja tyylikkyyteen liittyviä asioita. Halonen ei välittänyt ulkonäöllisistä asioista, joten median oli vaikea löytää kirjoitettavaa asiasta, jonka takia he tyytyivät käyttämään tyylikkyyss -diskurssia.

5.4.2 Kuuluisa käsilaukku

Suomalaistoimittajille pitämässään lehdistötilaisuudessa Halonen joutui vastaamaan ”vakavien” aiheiden lisäksi myös tyylikysymyksiin. Ruotsin tiedotusvälineissä häntä on luonnehdittu muumimammaksi. ”Ei se minua häiritse. Sitäpaitsi niin muumimamma kuin me kaikki muut naiset tiedämme, että nainen tarvitsee ison laukun”, Halonen kommentoi käsilaukkunsa aiheuttamaa huomiota. (HS 4.5.2000 Leo Pugin)

Halosen käsilaukku on saanut paljon huomiota mediassa. Käsilaukku -teema on saanut alkunsa jo aikaisemmin mainitsemallani Ruotsiin kohdistuneella valtiovierailulla, jossa Halonen sai lempinimensä käsilaukkunsa mukaan. Aineistossa tuodaan selvästi esiin, miten maan äiti ja käsilaukku kuuluvat yhteen ja tämä yhdistelmä tekee Halosta turvallisen. (HS 10.5.2005 Jukka Kajava) Halonen on itsekin halunnut tuoda käsilaukkunsa osaksi elämäänsä. Helsingin Sanomat kertoi miten Halonen oli ottanut käsilaukkunsa mukaan ajankohtaisohjelmaan. Se lepäsi arkisesti nojatuolin vieressä odottaen, että Halonen tarvitsisi sieltä jotain. (HS 10.5.2005 Jukka Kajava)

Oletteko viime aikoina läimäytellyt ulkoministeriön virkamiehiä käsilaukulla päähän? En ole koskaan käynyt kehenkään käsiksi, en käsilaukulla enkä ilman. Olen kauheasti miettinyt, mistä tämä juttu on lähtenyt. Kai sillä yritetään kuvata, millaista on, kun johtajaksi tulee nai-

nen. Kalevalassakin nainen oli joko haluttava kumppani, huolehtiva äiti tai Pohjan akka harvahammas. (HS 21.12.2005 Anneli Sundberg)

5.4.3 Ateisti avoliitossa

Miltä näyttää Tarja Halosen kuva: kirkkoon kuulumaton, avosuhteessa elävä, seksuaalisia vähemmistöjä edustava ym., tällaisenko esimerkin ja kuvan haluamme esittää lapsillemme ja nuorillemme? (HS 31.8.2003 Teemu Luukka & Saska Snellman)

Jaana Kuusipalon mukaan ennen vuoden 2000 vaaleja Halosen poliittisia taitoja ei voitu kyseenalaistaa, joten media keskittyi ensimmäiseksi kritisoimaan Halosen kirkkoon kuulumattomuutta. Tämän lisäksi media tarttui kirjoittamaan Halosen perheestä tai toisin sanoen siitä, että Halonen ei ollut avoliitossa. (Kuusipalo 2000, 55-65.) Tämä sama keskustelu kirkkoon kuulumattomuudesta ja avoliitosta jatkui myös Halosen valinnan jälkeen.

Kun Tarja Halosta oltiin valitsemassa presidentiksi, paheksuntaa riitti herättämään jo se, että hän eli avosuhteessa Pentti Arajärven kanssa. ”Susipari” sylkäistiin suusta halveksuvaan sävyyn. Epäluuloja ja pahoja puheita synnytti myös se, että Halonen oli toiminut Setan puheenjohtajana 1980- 1981. Halonen leimattiin homojen oikeuksia ajavaksi ”Setan aktivistiksi ja lesboksi. Myös avioton lapsi (tosin aikuinen), yksinhuoltajuus ja kirkkoon kuulumattomuus lisättiin Halosen syntilistaan. (HS 24.1.2012 Piia Elonen)

Suomen mediassa on käsitelty melko paljon Halosen ja Pentti Arajärven suhdetta. Halosen naimattomuus on noussut uutiseksi Suomen rajojen ulkopuolella, kun ruotsalaismedia kieltäytyi kutsumasta Arajärveä puolisoiksi. (HS 22.4.2000 Hannele Muiju) Helsingin Sanomien mukaan kyse oli enemmän siitä, että ruotsissa puolisoa vastaavaa sanaa käytetään pelkästään aviopuolisoista puhuttaessa. Vaikka ruotsalaismedian kieltäytyminen käyttämästä puoliso -nimitystä selitettiin kielellisillä asioilla, niin silti aineistostani nousee esiin negatiivisuus Halosen siviilisäätystä kohtaan. Toi-

saalta Halosta myös kiitellään siitä, että hän tekee omat henkilökohtaiset valintansa, eikä anna ihmisten mielipiteiden vaikuttaa. (HS 22.4.2000 Hannele Muilu) Avioliittoa instituutiona on pidetty tärkeänä asiana naispoliittisille johtajille. Vielä nykypäivänäkin jossain maissa naiset joutuvat menemään naimisiin, jotta heistä voi tulla menestyneitä poliitikkoja. (Paxton & Huges 2007, 93.) Halosen tapauksessa kyse ei ollut siitä, että hänen olisi pitänyt mennä naimisiin tullakseen menestyksekkääksi poliitikoksi, mutta medially ja yhteiskunnalla on edelleen vahva ajatus siitä, että presidentin tulee olla naimisissa.

Lehden mukaan presidenttipari päätti olla menemättä naimisiin ja seikalla saattoi olla monille myönteinen merkitys presidentinvaaleissa. Naimattomana pysymisellään Halonen on myös viestittänyt, että henkilökohtaisia elämänvalintoja tulee kunnioittaa vaikka ne poikkeaisivatkin totutusta. (HS 22.4.2000 Hannele Muilu)

Hillary Clinton ei naimisiin mennessään vaihtanut sukunimeänsä Clintoniksi, vaan vasta myöhemmin hänestä tuli Clinton, jotta media ja kansalaiset pitäisivät heitä avioparina ja perheenä. Halonen on myös pitänyt oman sukunimensä huolimatta siitä, että on mennyt naimisiin. Hillary Clintonin itsenäinen menestyminen politiikassa johtui siitä, että Monica Lewinsky -skandaalin aikana hän tuki miestänsä ja korosti perheen tärkeyttä. (van Zoonen 2005, 100-101.)

Olemme tottuneet, että presidentin puoliset ovat naisia, mutta Halosen kohdalla ensimmäistä kertaa puoliso olikin mies. Valtionjohtajien puolisoita kohtaan saattaa ihmisillä ja medially olla vähättelevä asenne, koska he ovat ”vain” puolisoita, joiden tehtävänä on tukea valtionjohtajan raskasta työtä. Lisäksi moni naispuolisoista luopuu omasta urastaan tukeakseen miestään ja lisäksi tehden työtä oman valtionsa hyväksi. Tällä kertaa presidentin puolisona oli mies, joka joutui luopumaan urastaan ja tämä näkyy myös artikkelien sisällössä. Van Zoonenin mukaan menestyneiden naispoliitikkojen miehistä luodaan monesti mediassa uhrautuvaa kuvaa, jolla tarkoitetaan sitä, että mies uhraa oman uransa ja elämänsä, jotta puoliso voi tehdä omaa poliittista uraansa. (van Zoonen 2005, 90-91.) Näin toimi myös suomalainen media. Media monesti esitti Arajärven roolin aviomiehenä siten, että on alistuva ja uhrannut oman uransa Halosen presidenttiyden takia. Artikkeleista käy ilmi, että Halonen ryhtyi ah-

kerasti puolustamaan miestänsä kritiikiltä ja hyökkäyksiltä, koska hänen mielestään Arajärvestä tehtiin erilaista ihmistä, jota hän oikeasti on. Tätä puolustelua ei ole joutunut nykyinen presidentti tekemään, vaikka myös hänen vaimonsa jätti myös oman uransa tukeakseen presidenttiä.

Halonen: ”Arvoisa mieheni sai alkuaikoina jatkuvasti osaaottavia kommentteja, ja hänestä on yritetty tehdä ihan toisentyyppistä ihmistä kuin hän todellisuudessa on. Hänhän on kovan luokan asiantuntija, hyvin itsenäinen ja tarvittaessa temperamenttinen. Kaikeksi onneksi hän ei esiinny sellaisena puolison roolissa. Silloin hän on protokollan mukaisesti oikealla paikalla- useimmiten” (HS 31.12.2005 Anneli Sundberg)

”Voi kauheeta!” huudahti presidentti Tarja Halonen lauantaina iltapäivällä Arkangelissa nähdessään puolisonsa, tohtori Pentti Arajärven kaartavan stadionille elämänsä ensimmäisen maratonin loppukierroksella. ”Miesparka”, Halonen lisäsi ja pinkkasi housupuvussaan kirittämään miestänsä. (HS 29.6.2003 Jussi Konttinen)

Halosen kisset ovat suuri osa Halosen yksityiselämää ja niistä puhutaan myös mediassa. Helsingin Sanomien toimittaja käyttää ensimmäisen sivun kertoakseen Halosen kissoista ja niiden onnellisuudesta ja sen jälkeen alkaa vasta kertoa itse Halosesta. (HS 5.11.2005 Anneli Sundberg) Halosen perheestä puhuttaessa kissoista puhutaan paljon, mutta tytär Anna jää enemmän taka-alalle. Kisset ovat aineiston mukaan Haloselle niin tärkeitä, että kriisin tullen Halonen tukeutuu kissoihinsa, koska niihin voi ainakin luottaa

Kaikesta päätellen presidentillinen perhe- ”Pentti, minä ja kisset”- on sopeutunut myös virka-asuntoon Mäntyniemeen, vaikka siitä ei saa koitoisaa parhainkaan perheenemäntä. (HS 20.5.2005 Arto Atikainen)

Nykypäivänä voidaan ajatella, että henkilökohtaisesta on tullut poliittista ja jotkut poliitikot kertovat avoimesti omasta yksityiselämästään ja parisuhteestaan lehdistössä, jotta he saisivat näkyvyyttä mediassa. (Ruoho 2006, 184-185). Halonen ei ole kuitenkaan sortunut kyseiseen käyttäytymiseen, eikä hän ole halunnut puhua yksityiselämästään tai perheestään julkisuudessa. Vaikka siis media onkin käsitellyt Halosen yksityiselämää, ei Halonen ole kuitenkaan itse halunnut tukea kyseistä uutisointia. Halonen jopa ärähti toimittajalle, koska ei halunnut puhua yksityiselämästään ja suvustaan toimittajalle. (HS 5.12.2009 Saska Saarikoski) Median puhuessa naispolitiikan yksityiselämästä ja perheestä, tuodaan samalla voimakkaasti esiin lapset ja se, miten naispoliitikko pystyy hoitamaan äidilliset velvollisuudet. (van Zoonen 2005, 90-91). Halonen ei kuitenkaan joutunut tämänkaltaisen uutisoinnin kohteeksi. Tämä johtuu varmasti siitä, että Halosen tytär oli jo aikuinen ja aikuisen ei katsota tarvitsevan samalla tavalla äitiänsä kuin lapsena. Vaikka Halosta representoitiin vahvasti äitiyden kautta, Halosen ja hänen tyttärensä välistä suhdetta ei lähdetty mediassa käsittelemään. Tämä saattaa johtua siitä, että Halosen tytär oli aikuinen, eikä hän halunnut aktiivisesti olla esillä mediassa.

Edelleen mediassa myös viitataan siihen, että Halonen toimi Setan puheenjohtajana 1980-luvulla. Seta on seksuaalisen tasa-arvon yhdistys, joka puolustaa homojen, lesbojen ja muiden seksuaalivähemmistöjen edustajia. Puheenjohtajuuden takia Halosta on pilkattu muun muassa lesboksi. Artikkeleissa pohditaankin, että kansalaiset miettivät pilkallisesti voiko lesbosta tulla presidentti. Myös kansanedustaja Halmeen kerrotaan sanovan, että meillä on lesbo presidenttinä. (HS 31.8.2003 Teemu Luukka, Saska Snellman)

5.4.4 Presidentin harrastukset

Media kirjoittaa mielellään Halosen lempiharrastuksista. Media on korostanut Halosen tukevan naisellisia harrastuksia kuten naisvoimistelua. Hänen tiedetään olevan voimistelun ystävä ja Helsingin Sanomat uutisoi Halosen seuraavan jopa rytmisen voimistelun harjoituksia Ateenan olympialaisissa. (HS 11.10.2004 Jarmo Färdig) Halosen kiinnostusta kilpavoimistelua kohtaan on myös kritisoitu mediassa. Helsingin Sanomat haastoivat Halosen toteamalla naisvoimistelun olevan vain naisille tarkoitettu laji, jonka voidaan ajatella korostavan perinteistä naiskuvaa. (HS 29.9.2000 Matti Mielonen)

Suomessa valtion päämies käy useinkin katsomassa, kun vähäpukeiset, meikatut naiset heiluttavat sääriään. Siinä ei ole mitään pahaa. Presidentti Tarja Halonen tykkää kilpavoimistelusta. (HS 5.6.2011 Anna-Stina Nykänen)

Halosen arkisuutta korostetaan myös artikkeleissa, joissa puhutaan hänen harrastuksistaan ja mielenkiinnonkohteistaan. Halosen kerrotaan saapuvan yllättäen kulttuuritilaisuuksiin kertomatta niistä etukäteen kenellekään. Hänen kerrotaan haluavan korostaa tavallisuuttaan myös harrastuksissaan. Helsingin Sanomat muistuttaa, että ”monia tällainen tärkeilemättömyys viehättää”, mutta silti artikkeleista on huomattavissa myös kritiikkiä Halosta kohtaan. (HS 18.2.2001 Arto Astikainen)

5.5 Tasa-arvosta ja ulkopoliitikasta

5.5.1 Taistelua tasa-arvon puolesta

Presidentti Tarja Halosen ja tiedotusvälineiden vuoropuhelu käynnistyi, kun monet lehdet tarttuivat virkaanastujaispuheen teemaan tasa-arvosta ja kahtiajakautumisesta. (HS 3.3.2000 Kyösti Reunanen)

Käsitteet tasa-arvo ja ulkopoliittikka kuvaavat hyvin niitä seikkoja, mitkä ajateltiin olevan Halosen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet. Jo vuoden 2000 kampanjan aikaan oli nähtävissä, että Halosen keskeisimmät teemat olivat ulkopoliittinen osaaminen ja tasa-arvon toteutuminen. Myös Halosen presidenttiyden aikana media kiinnitti huomiota näihin teemoihin.

Presidentti huomautti, että suomalaiset voivat antaa miehilleen tunnustusta, sillä hallituksessa on silti suhteellisesti enemmän naisia kuin eduskunnassa. ”Uskon, että tekin ymmärrätte täällä pohjoisessa, miksi tasa-arvoa tarvitaan. Miesten ja naisten pitää olla kumppanuksia, jotta selvitään hengissä.” (HS 28.6.2003)

Feminismiä on vaikea määrittää tarkasti, koska monilla ihmisillä saattaa olla erilaisia käsityksiä, mitä feminismi tarkoittaa ja millaisia asioita feministit ajavat. Cambridge Dictionary määrittää feminismin niin, että feminismi uskoo siihen, että miehillä ja naisilla tulisi olla samat oikeudet ja mahdollisuudet sekä heitä tulisi kohdella samalla tavalla sukupuolesta riippumatta. (Cambridge Dictionary) Vicky Randallin mielestä paras tapa määrittellä feminismi on katsoa feminismiä sen historian kautta. Hän määrittäisi feminismin niin, että feministisen liikkeen tarkoituksena on parantaa naisten asemaa. Randallin mukaan feminismin tarkkaa määritelmää on vaikea tehdä, koska eri feministiset suuntaukset määrittävät feminismin eri tavalla. (Randall 2010, 115.)

Monesti feminismi käsitteenä ymmärretään väärin tai halutaan ymmärtää väärin. Yksi tunnetuimmista väärinymmärryksistä on se, että feminismi tarkoittaisi niin sanottua miesvihaa. Tällä tarkoitan sitä, että jotkut ajattelevat feministien haluavan naisvaltaa ja näin alistavan miehiä. Feminismi ei kuitenkaan tarkoita tätä, vaan feminismi ajaa sukupuolten välistä tasa-arvoa. Halonen on tunnettu feministisestä ajattelustaan ja tasa-arvon puolestapuhujana, joka käy ilmi myös tutkittavasta aineistosta. Virginia Sapiiron mukaan naispäättäjillä on taipumusta feministiseen ajatteluun ja he ajattelevat päätöksenteossa tasa-arvoa ja naisten asemaa. Hänen mukaansa nainen päättäjänä vie feministisyyden lainvalmistelutasolle asti, kun miespäättäjät jäävät puheen tasolle. (Sapiro 1998, 181.) Uutisartikkeleista löytyi paljon kohtia, joissa tuodaan aktiivisesti esiin Halosen halua puolustaa ja kiittää miehiä. Yhtäältä media haluaa korostaa Halosen feministisyyttä ja toisaalta he haluavat tuoda ilmi, ettei se kuitenkaan tarkoita miesvihaa, niin kuin jotkut saattavat ajatella.

Tiedotustilaisuudessa venäläinen naistoimittaja ihmetteli, kuinka nainen pystyy hoitamaan raskasta presidentin tointa. ”Suomalaisilla naisilla on politiikassa, niin kuin kaikilla muillakin aloilla, sama kaksinkertainen työmäärä, mikä venäläisilläkin naisilla on”, Halonen kommentoi. ”Miehet ovat tietysti kultaisia ja tekevät entistä enemmän, mutta ei ihan aina riittävästi. Mutta olen optimisti miesten suhteen”, hän totesi ja katsoi hellästi Arkangelin kuvernööriä Anatolo Jefremovia. (HS 29.6.2003 Jussi Konttinen)

”Kauan eläköön miehet! Mutta parempia palkkoja naisille”, presidentti tiivistä ja sai yleisön naurahtelemaan. (HS 23.10.2004 Sami Sillanpää)

Halosen feministisyys nousi lehtien otsikoihin heti hänen presidenttikautensa alussa, kun Halonen nimitti Suomen Pankin johtokuntaan Sinikka Salon ohi hallituksen ja pankkivaltuuston ehdokkaiden. (HS Kati Juurus 29.10.2000) Tämä Halosen teko sai todella paljon huomiota ja kritiikkiä mediassa, sillä Halosta syytettiin naisten suosimisesta. Minä pohdin tässä tapauksessa, kuinka harkittu kyseinen teko oli Haloselta. Hän tavallaan otti riskin heti presidenttikautensa alussa ja suututti päätöksellään monia ihmisiä. Toisaalta mietin, halusiko hän näyttää heti presidenttikautensa alussa, että hän toimii oman päänsä mukaan, eikä ole muiden ohjailtavissa. Kohun laannuttua media kuitenkin antoi myös kiitosta Haloselle siitä, että ratkaisu oli oikea. Tämä oli kuitenkin sellainen teko, joka seurasi Halosta hänen presidenttikautensa loppuun ja vielä 12 vuoden jälkeen Halosen omapäisyydestä muistutettiin lehtien sivuilla. Halosta kritisoitiin vielä vuosienkin päästä siitä, että hänen tekonsa saattoi aiheuttaa hallaa naisten tasa-arvolle.

Rosa Meriläinen ei pitänyt Salon nimitystä viisaana tasa-arvotekona. ”Halonen ajoi Salon härskisti Suomen Pankkiin. Suorasukainen naisten puolustaminen miesten ohi on kiusallista. Sellaisella symbolisella tempulla aiheutetaan tasa-arvoasioille enemmän hallaa”, Meriläinen sanoo. (HS 4.12.2011 Hanna Kaarto)

Naisia, jotka korostavat tasa-arvon tärkeyttä elämässä, saatetaan syyttää siitä, että he suosivat toisia naisia ja tekevät eron sukupuolten välille. Tästä on syytetty myös Halosta, kun hän armahti naisia vastoin KKO:n suositusta. Toisaalta lehdet ovat myös uutisoineet paljon siitä, miten Halonen ei suostu kannattamaan johtopaikalle naista vain sukupuolen perusteella.

Esimerkiksi siviilipalvelusrikoksesta tai asevelvollisuudesta kieltäytymisestä tuomittuja Halonen on armahdellut vastoin KKO:n kantaa. Viidestä armoa saaneesta aseistakieltäytyjästä vain yksi oli saanut puoltavan lausunnon, ja hänkin rimaa hipoen äänin 3-2. Myös kaksi murhasta tuomittua naista ja yksi tapon yrityksestä tuomittu nainen pääsivät

ehdonalaiseen vapauteen, vaikka KKO ei sitä suositellut. (27.1.2008 Mikko Paakkanen)

Lehden mukaan presidentti Tarja Halonen kun suhtautuu kylmästi sekä Natoon että erityisesti Yhdysvaltain presidenttiin George W. Bushiin. Selvähän se on. Mutta oli brittitoimittaja keksinyt yhden tuoreenkin ajatuksen: Sympaattisempi amerikkalainen presidentti saattaisi olla vastaus. Jopa Nato-pelkoinen Halonen saattaisi pehmetä jos presidentti Hillary Clinton pyytäisi kauniisti. Jännittävää. Brittien mukaan Suomen Nato-jäsenyys on sukupuolikysymys. Voisiko se todella muuttaa Halosen mielen, että toinen valtionainen pyytää? (HS 8.7.2007 Tommi Nieminen)

Tekstin mukaan Halonen ilmoitti, ettei hän tue Vike-Freibergan ehdokkuutta vain sen vuoksi, että tämä on nainen. (HS 5.10.2006 Timo Siukonen)

Media keskittyi ahkerasti uutisoimaan myös siitä, miten Halonen keskittyi kommentoimaan yhteiskunnallisia asioita, jotka koskettivat pääasiassa naisia ja lapsia. Halonen otti muun muassa aktiivisesti kantaa siihen, miten perhevapaiden kustannukset pitäisi jakaa, jotta naisten pätkätyöt vähenisivät. (HS 10.3.2004 Ollikinen) Halonen onkin halunnut ottaa aktiivisesti kantaa naisten tasa-arvon puolesta, joten hän on tehnyt tietoisin valinnan siinä, että kaikki eivät ole tyytyväisiä hänen feministiseen ajattelutapaansa, joten näin ollen hän tulee saamaan myös kritiikkiä.

5.5.2 Pehmeää ulkopoliitikkaa

Haavikon näkemyksen mukaan Tarja Halonen kasvoi valtiomieheksi ja ulkopoliitiikan todelliseksi johtajaksi jo ulkoministerinä, viimeistään vuonna 1998, koska ”lännen lähettiupseerilla” Martti Ahtisaarella ei ollut kykyä hoitaa asioita. Hän jätti tyhjiön. (HS 5.10.2001 Arto Astikainen)

Ulkopolitiikasta puhuttaessa toisteli pitkän liudan erilaisia tapaamisi-
aan, mutta puhui vähemmän itse asiasta. Sai tai paremminkin otti itsel-
leen paljon puheaikaa. Vaikutti hieman tuskastuneelta vuoroa odotel-
lessaan. (HS 20.1.2006 Jaakko Hautamäki)

Halonen on saanut mediassa niin positiivista kuin negatiivistakin palautetta koskien
ulkopolitiikan hoitamista. Halonen sai paljon kiitosta siitä, että hän laajensi ulkopoli-
tiikan käsitettä tuomalla aktiivisesti esiin pehmeitä arvoja. (HS 21.11.2005 Pekka
Vuoristo) Lisäksi joidenkin mukaan Halosesta on tullut todella ylivertainen ulkopoli-
tiikan johtaja, jota voi verrata Mannerheimiin tai Kekkoeseen. (HS 5.10.2001 Arto
Astikainen) Kaikki eivät kuitenkaan olleet tyytyväisiä siihen, miten Halonen hoiti
ulkopolitiikan ja myös mediat ovat halunneet viestiä kriittisistä äänistä. Ilta-Sanomat
kirjoittaa Halosen olevan passiivinen ulkopoliittisissa asioissa, kun taas entiset presi-
dentit olivat hyvinkin aktiivisia. (IS 29.8.2008 Sanna Ukkola)

Hän vastustaa kaikkea, nimityksiä ja Natoa. Hän ei ole saanut kaudel-
laan aikaan mitään positiivista. (IS 29.8.2008 Sanna Ukkola)

Halonen on saanut mediassa kritiikkiä siitä, miten hän käyttäytyy ulkopoliittisissa
tapaamisissa, joissa hän tapaa muita valtionpäämiehiä. Joidenkin mielestä Halonen
on liian tuttavallinen muita kohtaan, joka saattaa aiheuttaa pahennusta. Ilta-Sanomien
toimittaja on haastatellut aiheesta asiantuntijaa, joka on sitä mieltä, että Halonen ei
saisi käyttäytyä tuttavallisesti, koska hän on nainen. Hänen mukaansa naisen ja mie-
hen pitää käyttäytyä erilailla kyseisissä tilanteissa, sillä naisen pitää olla hänen mu-
kaansa varovaisempi ja mietittävä tarkemmin miten käyttäytyy. Artikkelin lopussa
on yksi lyhyt lause, jossa kerrotaan tapakouluttajan olevan asiasta eri mieltä. (IS
26.7.2005 Pentti Nissinen) Artikkelin pääajatus oli se, että Halosen ajatellaan käyt-
täytyvän huonosti ulkopoliittisissa tapaamisissa, koska hän ei käyttäydy niin kuin
naiselta saatetaan odottaa. Mielestäni on mielenkiintoista, että Halonen on saanut
kotimaan politiikassa positiivista palautetta siitä, että on tuttavallinen ja lähestyttävä,
mutta ulkopoliittisissa tilanteissa pitäisi käyttäytyä päinvastaisesti. Kärjitetysti voisi
sanoa ongelman olevan, että Halonen käyttäytyy liian miesmäisesti ja tuttavallisesti
miesten keskuudessa.

Valtionpäämiesten tapaamisissa ei ole kovin tavallista, että presidentti tarttuu toista tiukasti käsikynkästä tai korjaa vinoon vinksahtanutta solmiota. Tasavallan presidentti Tarja Halonen on tehnyt molemmat ja herättänyt käytöksellään ihmetystä. (IS 26.7.2005 Pentti Nissinen)

Kansainvälisen politiikan ajatellaan olevan miehinen maailma ja edelleenkin armeijan ja diplomatian kuvitellaan olevan miesten alaa. Nykypäivänä enemmän ja enemmän naiset käyvät armeijan, mutta silti kyseenalaistetaan naisen kyky johtaa puolustusvoimia ja sitä, pystyykö nainen painamaan ydinpommin laukaisupainiketta. (Tickner 1991, 27.) Naisten poissaoloa ulkopoliittikan kentällä on perusteltu sillä, että naiset haluavat enemmän työskennellä sisäpolitiikan ja sosiaalipolitiikan parissa. (Tickner 1991, 28.) Presidenttinä Halonen oli puolustusvoimien ylipäällikkö ja hän on myös ollut Suomen ulkoministeri. Artikkeleissa, joissa puhuttiin Halosesta ja ulkopoliittikasta, tuotiin todella usein mukaan myös pehmeät arvot. Ulkopoliittikkaa pidetään kovana poliittikkana, mutta Halosesta kirjoitettaessa otetaan siihen väistämättä mukaan myös pehmeät arvot, kuten lapset ja tasa-arvo. Myös puolustusvoimista puhuttaessa uutisartikkeleissa otetaan useasti esiin tasa-arvo ja naisten asema armeijassa. Halonen on tavallaan tuonut kovien arvojen keskustelun sisälle pehmeät arvot. (HS 10.4.2011 Pete Pokkinen) Myös Clinton on tuonut esiin pehmeitä arvoja koskevia teemoja kuten koulutus ja terveydenhoito. (van Zoonen 2005, 102.) Halonen ja Clinton ovat kummatkin olleet ulkoministereinä ja he ovat kummatkin myös tunnettuja siitä, että he ovat tuoneet pehmeät arvot lähelle ulkopoliittikkaa.

Erityistä kiitosta Siimes antaa Haloselle ulkopoliittikan asialistan laventamisesta. Asialistalle ovat nousset muun muassa ihmisoikeudet ja yhteinen vastuu aseellisen puolustuksen rinnalle. Jatkossa Halosen toivotaan panostavan siihen, että myös naisiin kohdistuva väkivalta otettaisiin mukaan ulkopoliittikkaan ja turvapaikan saamisen perusteeksi. (IS 20.11.2005)

Maailmasta löytyy monia teorioita, jotka yrittävät selittää, miksi naiset joutuvat ulko- ja turvallisuuspolitiikan ulkopuolelle. Yksi selityksistä on kuitenkin naisten äidillisyyys. Yhteiskuntatieteissä on paljon puhuttu siitä, onko sillä vaikutusta ulkopoliittikaan, jos naiset tekisivät ulkopoliittisia päätöksiä. Jo 1950-luvulla behavioralistisen tutkimuksen edustajat esittelivät ajatuksen, että maailma olisi rauhanomaisempi paikka, jos naisia olisi enemmän valtioiden johdossa. Naiset valtionpäämiehinä lisääisivät ihmisten välistä yhteisymmärrystä ja samalla valtioiden väliset suhteet paranisivat. Jotkut ovat sitä mieltä, että naiset/äidit eivät ole valmiita lähettämään poikiansa sotaan ja tämän takia yrittävät etsiä rauhanomaisempia ratkaisuja konflikteihin. Yksinkertaisesti äitiyden ajatellaan tekevän päätöksentekijöistä rauhanomaisempia. Tukea väitteelle antavat tieteelliset tutkimukset, joiden mukaan naisilla on negatiivisempi suhtautuminen ydinaseisiin, he suhtautuvat varauksellisesti sotilasmeneihin ja vastustavat muutenkin voimankäyttöä ulko- ja sisäpolitiikassa. (Väyrynen 2007, 127.) Naisten ajatellaan olevan rauhanomaisempia ja vähemmän aggressiivisempia kuin miehet, mutta tutkimuksissa on osoitettu, että naisten ja miesten asenteilla aggressiivisuutta kohtaan ei ole eroja. USA:n puolustusministeriön ja ulkoministeriön työntekijöitä tutkittaessa on käynyt ilmi, että naiset ja miehet suhtautuvat samalla tavalla väkivaltaan. (Paxton & Hughes 2007, 94-95)

Puolustusvoimien komentaja Ari Puheloinen on ottanut vakavasti puheet armeijan tasa-arvoasioista. Sukupuolisesta syrjinnästä nousi kohu helmikuussa, kun Vekaranjärvellä yliluutnantti haukkui presidentti Tarja Halosta ”kommunistinaiseksi”, joka ei sovellu Puolustusvoimien ylipäälliköksi. Halonen vaati asian tultua julkisuuteen selvitystä siitä, onko Puolustusvoimissa syrjintää. (HS 10.4.2011 Pete Pokkinen)

Aineistosta kävi ilmi, miten paljon kritiikkiä Halonen sai aikaan varsinkin puolustusvoimista. Hänen ei uskottu olevan naisena uskottava puolustusvoimien ylipäällikkö. Artikkeleissa tuodaan ilmi, miten Halonen on niin sanottujen kovien teemojen sijaan keskittynyt konfliktien pehmeisiin puoliin. Mediassa puhutaan Halosen keskittyneen niin sanottuun pehmeään ulkopoliittikaan eli puolustamaan naisten ja lasten oikeuksia. (HS 25.2.2012 Juha Akkanen) Kova ulkopoliittikka jäi siis pehmeiden arvojen jalkoihin, mutta on hyvä ottaa huomioon Suomen tilanne maailman politiikassa. Tarjoitan tällä sitä, että Suomi ei ole mukana sodassa tai Suomeen ei kohdistu uhkaa,

johon olisi tarvinnut vastata niin sanotulla kovalla voimalla. Näin ollen Halonen pystyikin keskittymään ulkopolitiikan pehmeisiin arvoihin kuten lapsiin ja ilmastonmuutokseen.

Kansainvälisissä suhteissa Halonen jää mieleen aktiivisesta osallistumisesta kansainvälisiin kokouksiin, joissa on käsitelty tasa-arvoa, naisten asemaa, köyhimpien maiden asemaa, ympäristöä ja ilmastonmuutosta. Perinteinen ”kova” ulkopolitiikka on jäänyt vähemmälle. Suhteet Venäjän johtoon ovat tiettävästi toimivat. (HS 25.2.2012 Juha Akkanen)

Tervehdyksessä Halonen painottaa rauhanturvaamisen ja siviilikriisihallinnan tehtävissä toimivien kohtaavan siviiliväestöä, etenkin naisia ja lapsia. ”Meille suomalaisille sukupuolten välinen tasa-arvo on arvokas asia. Meidän tulee toimia sen mukaisesti myös kriisialueilla”. (IS 24.12.2009)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuskysymykseni olivat, millaisia representaatioita Tarja Halosen naiseudesta on tuotettu. Johtopäätöksissäni tarkastelen, miten mielestäni onnistuin tutkimuksessani ja mitä keskeisimmistä tutkimustuloksista voidaan päätellä.

Tutkittavana aineistona minulla oli Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien artikkelit. Tutkimuksessani käytin pääosin Helsingin Sanomien artikkeleita, koska Ilta-Sanomien artikkelit olivat pääasiassa melko lyhyitä ja niissä kerrottiin asia todella tiiviisti ja napakasti, ja lisäksi Ilta-Sanomien uutisoivat melkein pelkästään niin sanottuja faktoja. Tällä tarkoitan sitä, että lehti julkaisi paljon esimerkiksi Halosen muuttuvia kannatuslukuja, mutta ei kertonut artikkelissaan muuta kuin yksinkertaisesti prosenttiluvut. Ilta-Sanomien ei siis lähtenyt tekemään tarkempaa analyysiä tuloksista tai kertomaan, mistä kannatuslukujen muutos saattoi johtua. Ilta-Sanomien uutisointi myös muista Halosta koskevista aiheista, kuten valtiovierailuista, tapaamisista tai Halosen antamista kommentteista oli pääasiassa faktapitoista ja niukkaa. Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomien kyllä käsitelivät kummatkin esimerkiksi Halosen ulkonäköä, mutta eri tasoilla. Ilta-Sanomien muun muassa kertoi, mitä Halosella oli päällä valtiovierailuilla tai edustustilaisuuksissa, mutta Helsingin Sanomat analysoi tarkemmin, miten Halosen ulkonäkö ja tyyli vaikuttavat esimerkiksi kansansuosioon tai ihmisten mielipiteisiin.

Helsingin Sanomien artikkeleita oli mielenkiintoisempaa analysoida, koska ne olivat pidempiä eivätkä pelkästään niin faktapitoisia kuin Ilta-Sanomien artikkelit. Lisäksi Helsingin Sanomissa kieli oli paljon rikkaampaa ja artikkelien sisältö oli monipuolisempaa. Helsingin Sanomat ei myöskään kirjoittanut pelkästään valtiovierailuista tai kannatusluvuista, vaan porautuivat syvemmälle Halosen presidenttiyteen. Tämän takia tutkimukseni saattoi kohdistua enemmän Helsingin Sanomien artikkeleihin, joiden avulla sainkin hyvin tehtyä tutkimukseni.

Uutisointi Halosesta oli sukupuolittunutta ja häntä representoitiin vahvasti sukupuolensa eli naiseutensa kautta. Varsinkin äitiys -teema oli vahvasti mukana artikkeleissa eli Halonen presidenttinä esitettiin Maan äitinä ja Muumimammana. Itsestäni tuntui välillä artikkeleita lukiessani, että kansalaiset ovat äänestäneet Halosen meidän suomalaisten äidiksi, ei presidentiksi. Tämä oma mielikuvani johtuu siitä, että artikkeleissa viitattiin todella paljon suorasti tai epäsuorasti äitiyteen ja äidilliseen käyttäytymiseen. Näin ollen samalla luotiin sellaista naiskuvaa, että naiseus ja äitiys kuuluvat tiiviisti yhteen. Äitiys ja äidillisuus olivat niin vahvasti koko ajan läsnä teksteissä, että se oli vahvasti määrittelemässä sukupuolikuvaa Halosesta.

Halosen representoimista äitiyden kautta ei suoranaisesti voi pitää täysin negatiivisena asiana. Uskon, että monelle ihmiselle sana äiti edustaa positiivisia asioita kuten lämpöä, välittämistä ja rakkautta. Näin ollen monelle ihmiselle Halosen esittäminen äitinä saattaa herättää positiivisen ja turvallisen tunteen. Asialla on kuitenkin negatiivinenkin puoli, sillä harvoin esimerkiksi miespresidenttiä kuvaillaan isyyden avulla. Minä en ole nimittäin kuullut, että nykyistä presidenttiämme olisi representoitu isyyden kautta tai että hänen sukupuolikuvaansa määritettäisiin isyyden kautta. Presidentti Niinistö on samalla tapaa isä kuin Halonen on äiti, sillä heillä kummallakin on lapsia. Näin ollen voidaan ajatella, että sukupuoli vaikuttaa siihen miten media puhuu presidentistämme.

Äitiys -diskurssia voidaan siis pitää negatiivisena asiana ainakin silloin, jos Halonen representoidaan ensisijaisesti äitiyden kautta ja sen jälkeen vasta poliitikkona. Artikkeleista oli pääteltävissä, että Halonen tuki median käyttämää äitiys -diskurssia. Halonen muun muassa järjesti muumiaiheiset juhlat lapsille, joten tämän perusteella voidaan tulkita, että hän itse halusi tukea median tapaa luoda hänestä sukupuolikuvaa, johon liittyy vahvasti äitiys. Tämä johtuu varmasti siitä, että äidillisuus herättää kansalaisten keskuudessa enemmän positiivisia kuin negatiivisia tunteita. On selvää, että Halonen vahvisti toiminnallaan median kirjoittelua hänestä maan äitinä. Mielenkiintoista kuitenkin olisi selvittää, onko tämä Halosen äidillinen piirre aitoa vai keksittyä, koska huomattiin sen vetoavan kansalaisiin.

Koko analyysin keskeinen ja yhtenäinen teema oli keskustelu pehmeän ja kovan välillä. Tällä tarkoitan sitä, että artikkeleista pystyi huomaaman sen, että niissä tasapainoitiin pehmeän ja kovan puolen välillä. Tämä johtuu varmasti osaksi siitä, että presidenttiyden on ajateltu olevan miehinen instituutio ja ensimmäistä kertaa meillä oli presidenttinä nainen, joten luonnollisesti median artikkeleissa sekoittuu miehinen ja naisellinen, kova ja pehmeä.

Varsinkin Halosen luonteesta puhuttaessa pehmeä vastaan kova -diskurssi näkyi parhaiten. Media representoi Halosta yhtäältä pehmeänä ja lempeänä muumimammana, mutta toisaalta hänestä tuotiin esiin kylmä, kova ja omapäinen presidentti, joka ei halua miellyttää muita. Kylmyys ja kovuus ovat perinteisesti ajateltu olevan miehille tyypillisiä piirteitä ja tämä saattaaakin olla juuri se syy, minkä takia media on tarttunut Halosen luonteeseen. Tämän takia olisi mielenkiintoista tutkia, onko Halosesta uutisointi poikennut tältä osin miespresidentin uutisoinnista. Tällä tarkoitan sitä, että haluaisin tietää, kiinnittääkö media samalla tavalla huomiota esimerkiksi presidentti Niinistön luonteeseen. Poliittisten päättäjien keskuudessa vallitsee melko yhtenäinen käsitys siitä, että presidentti Niinistöllä on myös omanlaisensa luonne, johon media ei ole tarttunut samalla tavalla kuin Halosen luonteeseen. Tämän takia olisi mielenkiintoista päästä tutkimaan, keskitytäänkö Halosen vaikeaan luonteeseen sen takia, että hän on nainen.

Keskustelu pehmeän ja kovan välillä tuli esiin myös artikkeleista, jotka koskivat ulkopoliittikkaa. Artikkeleista kävi ilmi, että media representoi Halosta ulkopoliittisena osaajana. Ulkopoliittikkaa pidetään perinteisesti miehisenä alueena ja ulkopoliittikkaa pidetään muutenkin kovien arvojen kenttänä. Halosen ollessa presidenttinä tarkoitti se sitä, että nainen toimi miehisellä alueella, mutta media ei kuitenkaan lähtenyt kritisoimaan Halosta vaan tunnusti hänen kokemuksensa ulkopoliittisena osaajana. Media toi kyllä aktiivisesti esiin sitä, että Halonen on halunnut tuoda pehmeät arvot ulkopoliittikan yhteyteen. Media ei kuitenkaan lähtenyt kritisoimaan Halosen halua tuoda pehmeät arvot osaksi ulkopoliittikkaa. Median hyväksynnän voi selittää se, että Suomen ulkopoliittinen tilanne oli rauhallinen, eikä tarvinnut tehdä kovia ulkopoliittisia päätöksiä, joten Halonen pystyi rauhassa keskittymään ulkopoliittikan pehmeisiin arvoihin.

Analyysissä tuli esiin se, miten media representoi Halosta feministisyyden avulla. Halonen tunnetusti on feministi ja tasa-arvon kannattaja, mutta hänen feministisyytensä kiinnitettiin huomiota monessa kohtaa. Tämä Halosen esittäminen feminismiin kautta oli kiinteässä yhteydessä siihen, että media puhui paljon Halosen suhtautumisesta tyttöihin ja naisiin. Tämä tuli esiin siinä, miten media käytti Halosesta esikuva - diskurssia ja kertoi Halosen olevan esikuva nuorille tytöille ja miten Halonen halusi tukea ja auttaa nuoria tyttöjä. Tämä esikuva - diskurssi on läheisessä yhteydessä äidillisyyttä -diskurssiin, koska Halosen suhtautuminen nuoriin tyttöihin oli äidillistä. Näin ollen tämä myös vahvistaa Halosen sukupuolikuvan määrittelyä äitiyden kautta.

Halosen feministisyyttä korostettiin myös silloin, kun media kritisoi Halosta siitä, että hän suosii rikollisten armahduksissa naisia ja näin ollen käveli KKO: n lausuntojen yli. Samoin media uutisoi aktiivisesti siitä, että Halonen nimitti itsepäisesti Suomen pankin johtoon naisen, jonka nimitystä harva asiantuntija tuki. Media kuitenkin tasapainotti feminismi -keskustelua sillä, että he julkaisivat monesti artikkeleita, joissa Halonen kiitteli suomalaisia miehiä heidän asenteestaan naisia ja tasa-arvoa kohtaan. Media nosti erikseen artikkeleissaan esiin Halosen kiitokset miehiä kohtaan. Pohdin yhtäältä, halusiko media ottaa tämän tarkoituksella esiin, koska Halonen oli aktiivisesti keskittynyt naisten ja tyttöjen asioihin. Toisaalta halusiko Halonen tarkoituksella aktiivisesti kehua miehiä, jotta median luoma kuva kovasta feminististä pehmentyisi. Samoin feminismi tuli esiin, kun Halonen representoitiin entisenä SETA: n puheenjohtajana, joka eli avoliitossa Pentti Arajärven kanssa.

Mielenkiintoista oli huomata, miten media käytti ulkonäkö -diskurssia. Olin odottanut, että artikkeleissa käsitellään paljon Halosen ulkonäköä ja pukeutumista, mutta tämä ei pitänyt paikkansa. Media ei puhunut tai analysoinut paljoakaan Halosen vaatevalintoja tai millaisia asusteita hän käyttää, vaan keskittyi puhumaan hänen tyyllittömydestään. Koen kuitenkin, että tyylikkyydestä ja tyyllittömyydestä puhuttaessa kyse on sukupuolittuneesta diskurssista, koska todella harvoin miespolitiikosta mainitaan erikseen hänen olevan tyyliön. Jos media olisi halunnut representoida Halosta sukupuolineutraalisti, he eivät olisi puhuneet tyyllittömyydestä tai tyylikkyydestä mitään. Nyt he loivat sellaista naiskuvaa, että nainen määrittellään tyylikkyyden kautta.

Artikkelien sisältö oli pääasiassa asiallista, mutta mukana oli kuitenkin myös joitakin Helsingin Sanomien artikkeleita, joiden asiallisuudesta ihmiset voisivat olla montaa eri mieltä. Yhtenä tämänkaltaisesta kirjoittelusta voidaan pitää Helsingin Sanomien artikkelia, jossa toimittaja sanoo, että ihmisten pitäisi varautua Halosen kohtaamiseen samalla tavalla kuin karhun kohtaamiseen. Artikkelissa on jopa lainattu Metsästäjään keskusjärjestön ohjetta karhun kohtaamisen varalle. Tällä artikkelilla haluttiin viitata Halosen äkäiseen luonteeseen. Artikkelit, jotka käsittelivät Halosen luonnetta, poikkesivat jossakin määrin muista artikkeleista, sillä oman tulkintani mukaan toimittajat eivät säästelleet tai kaunistelleet sanoja puhuttaessa Halosen temperamentista. Eräs-kin toimittaja kirjoitti rehellisesti ja suoraan omasta kohtaamisestaan Halosen kanssa ja kuinka Halonen näytti hänelle äkäisen luonteensa tiuskaisemalla toimittajalle.

Analyysissä kävi ilmi, että vaikka toimittajat eivät säästelleet sanojaan kritisoidessaan Halosen luonnetta, niin silti media antoi myös kiitosta Haloselle hänen aitoudestaan ja rehellisyydestään. Tämän takia olisikin kiinnostavaa pohtia, uskalsiko Halonen olla oma kiukutteleva itsensä myös mediaa kohtaan, koska hän tiesi sen, että media myös puhuu hänestä aitona ja rehellisenä ihmisenä. Eli jos Halonen olisi yrittänyt aktiivisesti piilotella omaa itseään ja luonnettaan, myös median suhtautuminen ja sitä kautta kirjoittelu olisi voinut olla erilaista Halosta kohtaan.

Halosen presidenttiyden aikana eli 12 vuoden aikana median kirjoittelu muuttui suvaitsevampaan suuntaan. Helsingin Sanomat julkaisikin 24.1.2012 artikkelin, jonka otsikko oli ”Vielä 12 vuotta sitten Suomi oli eri maa”. Kyseinen otsikko kertoo jo paljon Halosen presidenttiajasta ja siitä, miten yhteiskunta ja media kävivät tietynlaista murrosta läpi kyseisen 12 vuoden aikana. Halosen tullessa presidentiksi keskustelua käytiin, voiko nainen olla presidentti, mutta 12 vuotta myöhemmin ensimmäistä kertaa julkisesti homoseksuaali pääsi presidentinvaaleissa toiselle kierrokselle. Uskon, että Halosen presidenttiyden ajan mediassa oli paljon esillä tasa-arvo ja suvaitsevaisuusasiat, joiden seurauksena yhteiskunnastamme tuli myös suvaitsevampi sille, että presidenttimme ei tarvitse olla valkoihoinen hetero mies.

Koko analyysin ajan mielessäni oli kysymys, miten Halonen on itse vaikuttanut median kirjoituksiin. Mietin onko Halonen tietoisesti vaikuttanut siihen, miten media on hänestä puhunut esimerkiksi järjestämällä muumiaiheiset juhlat tai korostanut tahallaan tavallisuuttaan, koska tiesi sen vetoavan kansalaisiin. Helsingin Sanomat julkaisi 22.5.2005 artikkelin, jossa todetaan että ”Halonen jos joku tietää kuinka toimittajia ja äänestäjiä käsitellään.” (HS 22.5.2005 Anneli Sundberg) Tämä sitaatti antoi minulle vahvistuksen siitä, että Halonen on todellakin taitava pelaamaan mediapelejä ja on saattanut tietoisesti luoda itsestään tiettyä sukupuolikuva. Se jää kuitenkin arvoitukseksi, alkoiko Halonen vai media ensimmäiseksi luoda hänestä tietynlaista sukupuolikuva.

Pro graduni tulokset herättivät minussa paljon kysymyksiä, joita olisi mielenkiintoista tutkia. Olisi kiinnostavaa tutkia, miten Halosen ja Niinistön välinen uutisointi eroaa toisistaan. Houkuttelevaa olisi myös tutkia representoiko media samalla tavalla sukupuolittuneesti Niinistöä ja luodaanko hänestä niin sanottua vahvaa miesmäistä sukupuolikuva. Lisäksi haluaisin tutkia, kirjoittaako media samalla tavalla Niinistön ja Halosen persoonista ja luonteista. Alustavan luvun mukaan Niinistöä koskevat uutisoinnit eivät keskity ulkonäköön tai persoonaan, mutta tietenkin asia vaatisi tarkempaa analyysiä ja tutkimusta. Tutkimustani olisi mielenkiintoista jatkaa niin, että tutkisi, onko Halonen vaikuttanut tietoisesti median kirjoitteluun hänestä ja jos hän on, niin miten hän on vaikuttanut. Tätä olisi hyvä tutkia haastattelemalla eri toimittajia ja myös muita poliittisia toimijoita, jotka ovat läheisesti työskennelleet Halosen kanssa.

LÄHTEET

Aslama, Minna (2006) Sukupuoli numeroina. Teoksessa Mäkelä, Anna, Puustinen, Liina & Ruoho, Iris (toim.) Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.

Berg, Laura, Niemi, Mari K., Pernaa, Ville, Pitkänen, Ville & Railo, Erkki (2009) Poliitiikan julkisuuden perusvirta. Teoksessa Pernaa, Ville; Niemi, Mari K. ja Pitkänen, Ville (toim.) Poliitiikan journalismin tila Suomessa. Turku: Kirja-Aurora.

Best, Joel (2008) Historical Development and Defining Issues of Constructionist Inquiry. Teoksessa Holstein, James A. & Gubrium, Jaber F. (toim.) Handbook of Constructionist Research. New York: The Guilford Press.

Butler, Judith (2006) Hankala sukupuoli. Gaudeamus Helsinki University Press. Suomentaneet Tuija Pulkkinen & Leena-Maija Rossi.

Butler, Judith (1998) Subjects of sex/gender/desire. Teoksessa Phillips, Anne (toim.) Feminism & Politics. Oxford University Press.

Brown, Mary Ellen & Gerdetto, Darlaine C (2010) Representing Hillary Rodham Clinton: Gender, Meaning and News Media. Teoksessa Sreberny, Annabelle & van Zoonen Lisbet (toim.) Gender, Politics and Communication. Hampton Press, Inc. Cresskill, New Jersey.

Byerly, Carolyn M. (2004) Feminist interventions in newsrooms. Teoksessa Ross, Karen & Byerly, Carolyn M. (toim.) Women and media International Perspectives. Blackwell Publishing Ltd.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Foster, Elissa & Bochner, Arthur P. (2008) Social Constructionist Perspective in Communication Research. Teoksessa Holstein, James A. & Gubrium, Jaber F. (toim.) Handbook of Constructionist Research. New York: The Guilford Press.

Gill, Rosalind (2007) Gender and the media. Polity Press.

Gubrium, Jaber F. & Holstein, James. A (2008) The Constructionist Mosaic. Teoksessa Holstein, James A. & Gubrium, Jaber F. (toim.) Handbook of Constructionist Research. New York: The Guilford Press.

Hall, Stuart (1997) Representation, meaning and language. Teoksessa Hall, Stuart (toim.) Representation- Cultural representations and signifying practices. Sage Publications. The Open University.

Halonen, Irma Kaarina (1999) Matka journalismin sukupuolittumisen strategisille alueille. Tampere: Tampereen yliopisto.

Halonen, Irma Kaarina (2006) Sukupuolitettu uutishuone. Teoksessa Mäkelä, Anna, Puustinen, Liina ja Ruoho, Iris (toim.) Sukupuolishow Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1993) Diskurssianalyysin aakkoset. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1993. Vastapaino.

Kantola, Johanna (2010) Sukupuoli ja valta. Teoksessa Saresma, Tuija, Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino.

Kuusipalo, Jaana (2000) Sukupuolen rooli kampanjoinnissa. Teoksessa Isotaulus, Pekka & Aarnio, Eeva (toim) Presidentti 2000- Mistä vaalit on tehty? SoPhi Jyväskylän yliopisto.

Lovenduski, Joni & Norris, Pippa (toim.)(1996) Women in Politics. Oxford University Press.

Mäkelä, Anna, Puustinen, Liina & Ruoho, Iris (toim.)(2006) Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.

Niemi, Mari K. (2006) Onko yksityiselämästä presidentintekijäksi. Teoksessa Perna, Vile ja Pitkänen, Ville(toim.) Poliitikot taistelivat, media kertoo. Suomalaisen politiikan mediapelejä 1981–2006. Jyväskylä: Gummerus.

Ojajärvi, Sanna (2004) Toistamisen politiikka: Judith Butler ja sukupuolen tekeminen. Teoksessa Mörä, Tuomo, Salovaara-Moring, Inka & Valtonen, Sanna (toim.) Mediatutkimuksen vaeltava teoria. Helsinki: Gaudeamus.

Paasonen, Susanna (2010) Sukupuoli ja representaatio: Teoksessa Saresma, Tuija, Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino.

Pantti, Mervi (2004) Taistelu sydämistä ja mielistä: Stuart Hall ja kulttuuritutkimus. Teoksessa Mörä, Tuomo, Salovaara-Moring, Inka & Valtonen, Sanna (toim.)Mediatutkimuksen vaeltava teoria. Helsinki: Gaudeamus.

Pateman, Carole (2011) Democracy, feminism, welfare. New York & London: Routledge Taylors & Francis Group.

Paxton, Pamela ja Hughes, Melanie M. (2007) Women, politics and power- A Global Perspective. Los Angeles: Pine Forge Press.

Perna, Vile, Pitkänen Ville & Railo, Erkki (2006) Poliitiikan peleistä mediapeleihin. Teoksessa Perna, Vile & Pitkänen, Ville(toim.) Poliitikot taistelivat, media kertoo. Suomalaisen politiikan mediapelejä 1981–2006. Jyväskylä: Gummerus.

Perna, Vile & Pitkänen, Ville(toim.)(2006) Poliitikot taistelivat, media kertoo. Suomalaisen politiikan mediapelejä 1981–2006. Jyväskylä: Gummerus.

Pernaa, Ville, Pitkänen, Ville & Railo, Erkki (2006) Teoksessa Pernaa, Ville ja Pitkänen, Ville (toim.) Poliitikot taistelivat, media kertoo-Suomalaisen politiikan mediapelejä 1981–2006. Jyväskylä: Gummerus.

Pitkänen, Ville (2006) Kun ylivoimainen kansansuosikki haastetaan presidentinvaaleissa: Teoksessa Pernaa, Ville & Pitkänen, Ville (toim.) Poliitikot taistelivat, media kertoo- Suomalaisen politiikan mediapelejä 1981–2006. Jyväskylä: Gummerus.

Puustinen, Liina, Ruoho, Iris & Mäkelä, Anna (2006) Feministisen mediatutkimuksen näkökulmat. Teoksessa Mäkelä, Anna, Puustinen, Liina & Ruoho, Iris (toim.) Sukupuolishow- Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.

Railo, Erkki (2011) Henkilökohtainen on poliittista- Neuvottelu politiikan sukupuolittuneesta työnjaosta Annan julkaisemissa poliitikkojen henkilökuvissa vuosina 1975–2005. Turku: Uniprint.

Randall, Vicky (2010) Feminism. Teoksessa Marsh, David & Stoker, David (toim) Theory and methods in political science. New York: Palgrave Macmillan.

Ross, Karen & Byerly, Carolyn M.(toim.)(2004) Women and media. International Perspectives. Blackwell Publishing.

Ross, Karen & Sreberny, Annabelle (2000) Women in the house: media representations of British politicians. Teoksessa Sreberny, Annabelle & van Zoonen, Liesbet (toim.): Gender, Politics and Communication. The Hampton Press.

Ruoho, Iris (2006) Julkisuudet, naiset ja journalismi. Teoksessa Mäkelä, Anna; Puustinen, Liina ja Ruoho, Iris (toim.) Sukupuolishow- Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.

Sapiro, Virginia (1998) When are interests interesting? The problem of political representation of women. Teoksessa Phillips, Anne (toim.) Feminism & Politics. Oxford University Press.

Sreberny Annabella & van Zoonen Liesbet (2000) Gender, politics and communication. New Jersey: Hampton Press Inc. Cresskill.

Tickner, J. Ann (1991) Hans Morgenthau's principles of political realism: a feminist reformulation. Teoksessa Grant, Rebecca & Newland, Kathleen (toim.) Gender and international relations. Buckingham: Open University Press, Milton Keynes.

van Zoonen, Lisbet (1994) Feminist media studies. London, Thousand Oaks & New Delhi: SAGE Publications

van Zoonen, Lisbet (2005) Entertaining the citizen-When politics and popular culture converge. Rowman & Littlefield Publishers, Inc. Unites States of America.

Valtonen, Sanna (2003) Hyvä, paha media- Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. Teoksessa Kantola, Anu, Moring, Inka & Väliverronen, Esa (toim.). Media analyysi- Tekstistä tulkintaan. Tampere: Tammer- Paino Oy.

Vuori, Jaana (2010) Äitiys sukupuolikysymyksenä. Teoksessa Saresma, Tuija, Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuuula (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino.

Väyrynen, Tarja (2007) Rauha. Teoksessa Kantola, Johanna & Johanna Valenius (toim.) Toinen maailmanpolitiikka. 10 käsitettä feministiseen kansainvälisten suhteiden tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Iltä-Sanomat: Kristina Tolvanen 2.4.2015 Iltä-Sanomat on ylivoimaisesti Suomen suurin: 2 450 000 lukijaa (<http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1427945356548.html>)

Yle: Katriina Töyrylä 12.3.2014: Naisten määrä parlamenteissa kasvaa - presidentit ja pääministerit yhä valtaosin miehiä.
(http://yle.fi/uutiset/naisten_maara_parlamenteissa_kasvaa_-_presidentit_ja_paaministerit_yha_valtaosin_miehia/7132003)

<http://www.stm.fi/tasa-arvo/samapalkkaisuus/periaate> (Haettu 20.3.2015)

<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/feminism> (Haettu 23.3.2015)

<http://www.eduskunta.fi> (Haettu 5.4.2015)

<http://www.europarl.fi/fi/parlamentti.html> (Haettu 5.4.2015)